

מזל התאחדותנו

זיצא לאור

ע"י התאחדות אברכים חסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק - אלעד

שנה י"ג גליון תרל"א

בראשית

כ"ט שרית ש"ע

ויתהלך הנוך את האלוקים ואיננו

בבית גדול ויפה בו היה גר צורף שהיה עושה לילות כימים בצירוף כסף ומבין ידיו יוצאות יצירות מפליאות ומרהיבות עין כל רואיהן, יום אחד בא אחד ממשרתי המלך אשר עשה דרכו בשווקים וברחובות לחפש כתר מלכות מיוחד במינו, שיהיה ראוי לעטר בו את ראש אדונו המלך, אנשי המקום בשומעם את מבוקשו הראו לו על ביתו של הצורף.

נכנס משרת המלך בפתח הצורף ולנתגלה לפניו מחזה הוד רבה תפארת, כל הבית מלא עם יצירות האומן פרי מעשה ידיו להתפאר, ערוכות הן שורות שורות בתוך אולם גדול ורחב ידיים, וזוהרן מסמא את העינים, בעל המלאכה הפסיק במלאכתו, וקיבל את פני אורחו בסבר פנים יפות כאשר הוא מאזין לשאלתו ולקחו בידו למען יזון עיניו מעבודת ידיו.

בעברו מיצירה אחת לשניה, הוסיף לכל אחת הסבר, איך וכמה נעשתה, זמן עריכתה, ובשביל מי היתה מיועדת, כתר גדול ומהודר בעד מלך פלוני, שרביט כסף משובץ אבנים יקרות עשוי למלך אלמוני, עטרת פז ופנינים להשית לראש נסיד המדינה, טבעת חותם מלאכת מחשבת לשר כלכלת הארץ, כהנה וכהנה תכשיטי מלוכה כלילי תפארת, כל אחד מושך את העין ברוב יפיו, ומיועד לגדולי ואפסי ארץ.

נענה משרת המלך ואמר לו: אדוני הצורף, אומנם אינני בקי במלאכת הצורף, ואף אין עיני יודעת להבחין בטיב המלאכה ובאיכותה, אך ברור הדבר שהתכשיטים שהצגת לי מרהיבות עין ומתאימים הם לקשט היכלי מלכים וארמונות רוזנים, אך שאלה גדולה בפי: אם אומנם ראויים הם לעלות על שולחן מלכים, מה להם שבת פה באולם ביתך הגדול, למה אינם ענודים בראש יעדם בבתי המלכות, אין הדבר אלא כי משום מה אין עבודתך מושלמת כדבעי, עד שלא מצאו פרי ידך הן בעיני שואלן ודורשן.

הוא הדבר בעבודה הרוחנית שעובד האדם את קונו בערכו לפניו תורה מצוות ומעשים טובים, המיועדים להיות כתרים ותכשיטים בראש מלך מלכי המלכים, דלפעמים מרגיש האדם כי עבודתו רצויה וברוב עמלו השיג את מבוקשו, וימים רבים עומדות לעיניו מצוות מסוימות שנפלו בחלקו, וזוכר הוא בערגה איך עלתה מלאכתם בידו יפה יפה.

אכן כאשר יחשוב האדם איך יתכן הדבר שמלאכתו מלאכת שמים ראויה והגונה היתה לעלות על שולחן מלכו של עולם, אם עדיין היא מוצגת בביתך ועומדת לנוכה עינד, אינך אלא כאותו צורף כסף המתפאר ביצירותיו ואינו שם על לב על שעדיין מונחות הן ערוכות על קירות ביתו ואין מבקש לה, ובוהו כתב בספח"ק ייטב לב עה"פ "ויתהלך הנוך את האלוקים ואיננו" וז"ל: כלומר שהיה נחשב בעיניו כאין, ולא היה חשוב בעיניו למאומה, והמעם אמר: כי לקח אותו אלוקים, כלומר כל מצוותיו ומעש"ט שלו לקח אלוקים ופרחת לעילא שלא נשאר אצלו מאומה.

תוכן הענינים

- לקח טוב.....עמוד ב'
- שבת בשבתו.....עמוד ג'
- דבש תמרים.....עמוד ה'
- בשפתי צדיקים.....עמוד ו'
- פרפראות לחכמה.....עמוד ז'
- ודרשת וחקרת.....עמוד ח'
- פניני התורה.....עמוד י'
- חוקים להורותם.....עמוד י"א
- הילולא דצדיקיא.....עמוד י"ב
- דבר בעתו.....עמוד י"ד
- משולחן מלכים.....עמוד ט"ו
- דברות קודש.....עמוד כ"א

להכנסת מודעות, ברכות מזל טוב,

הנצחת שם, לעילוי נשמת

ולכל שאר עניני המערכת

הארות והערות וכדו'

אפשר לפנות

להד"ר יושע פאליק שווארץ הי"ו

011-972-527617061

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים ע"ד מוסר וחסידות נאמרים

בראשית, התורה מתחלת באות ב' הפתוחה כבית שנכנסים, שהרי הוא ביתם של כל ישראל. (זרע קודש)

★
בראשית, ב' ראשית, דראשית צריך האדם להסתכל בשני דברים, גדלות הבורא ושפלות עצמו. (תולדות יצחק)

★
והארץ היתה תהו ובוהו, מי שמכיר שאלקים ברא את השמים ואת הארץ, אין הארץ בעיניו אלא תהו ובוהו בלבד. (השבעה לטובה)

★
תהו ובוהו, אף התהו הוא חלק מהבריאה, כי הקלקול והעדר הוא לצורך התיקון. (דברי חיים)

★
תהו ובוהו וחושך, רק אלו השקועים בחשכת השכל, תהום ובוהים כל ימיהם בדרכיהם הגשמיים. (אגרא דכלה)

★
מרחפת על פני המים, ברש"י כיונה המרחפת על הקן, פ' כשם שהיונה בריחופה נוגעת ואינה נוגעת, כך על האדם שזכה לנעת בקדושה לדעת, שעדיין לא נגע אפילו בקצה כלל. (אזור אליהו)

★
ויאמר אלקים יהי אור, כשם שהשי"ת האיר את החושך, כך על האדם להפוך את הרע לטוב. (אור יצחק)

★
ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, כאשר האדם אומר וצועק אלקים יהי אור, אזי מיד, ויהי אור. (אילנא דחיים)

★
זירא אלקים את האור כי טוב, אלקים ראה רק את האור, מאחר שהוא טוב ולא את החושך. (באר מים חיים)

★
את האור כי טוב, על ידי האור רואים שהכל הוא טוב. (קדושת אהרן)

★
ויבדל אלקים בין האור ובין החושך, גם בעומק החושך שורה נקודת אור, ועל האדם להבדילה מתוך החושך. (תולדות יעקב יוסף)

★
ויהי מבדיל בין מים למים, אין מים אלא תורה, וגם בה יש הבדל בין לימוד לשמה ללימוד שלא לשמה. (מעין החכמה)

המים אשר מתחת לרקיע, מאחר שבנו על רהוקם מלמעלה, לפיכך זכו להזכר תחילה. (באהלי צדיקים)

★
יום שני, לא נאמר בו כי טוב לפי שנבראה בו המולוקת, ויהי מבדיל בין מים למים, ואם כי ביום ראשון הובדלו האור והחושך, הרי הם ב' דברים הפכיים, משא"כ מים שהם שוים, לכך לא נאמר בה כי טוב. (אהלי יעקב)

★
יקוו המים אל מקום אחד, בכוחה של טהרת המקווה, אל מקום אחד פ' לעורר אחדות. (בית אהרן)

★
יקוו המים אל מקום אחד, דעל האדם להעלות את כל תאוותיו, מים הוא מעורר התאוות אל מקום אחד, להקב"ה מקומו של עולם. (תפארת שלמה)

★
תדשא הארץ דשא, גם הנמצאים בשפל כארץ, יזכו לעשות לבושי יקר ככרי דשא. (דעת משה)

★
עץ פרי, רצונו ית' שאף היבש כעץ יעשה פירות פ' יקים מצות. (ישועות אברהם)

★
עץ פרי, ברש"י והיא לא עשתה כן, והטעם היא לפתוח פתח התנצלות לאדם בשעה שחטא, שהרי נברא עפר מהארץ לאחר שחטאה הארץ. (אוהב ישראל)

★
וערף יערפה על הארץ, אין ערף אלא תורה, כי לימוד התורה חייב להיות באופן שהתורה לא תישאר על הארץ, אלא תתעלה על פני רקיע השמים. (מאור ושמש)

★
ויאמר להם אלקים פרו ורבו, פרו ורבו אך ורק בגלל ויאמר אלקים, ולא כתוצאה מתאוה. (אגרא דכלה)

★
ברש"י שהאיש דרכו לכבוש, פ' רק הכובש יצרו נקרא בשם איש. (אור המאיר)

★
את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, דאף הרע שנברא בעולם היינו מכשיר ואמצעי להשגת הטוב. (בעש"ט)

★
והנה טוב מאד, בבריאת האדם לא נאמר כי טוב, לפי שבהיותו בעל בחירה עלול הוא לקלקל. (ערבי נחל)

ויכלו, וי כלו פ' שכלה ה"זו" מהעולם ע"י שמירת שב"ק. (אור לשמים)

★
ויכל אלקים ביום השביעי, דעל ידי השבת מסתלקת מדת הדין מהעולם. (דגל מחנה אפרים)

★
בהבראם, ה' זעירא דתכלית הבריאה הוא הענווה הנרמזת בה' זעירא. (בת עין)

★
וכל עשב השדה טרם יצמח ואדם אין, דעל ידי שאדם אין בעונה, גורם הוא שפע לעולם, שעשב השדה צומח ועולה. (קדושת לוי)

★
עזר כנגדו, עזר היצר הטוב הוא גדול כנגדו, לפי ערך היצר הרע וככל שיוגדל היצר הרע יגדל לעמתו היצר טוב. (זכרון שמואל)

★
מה זאת עשית, השאלה היא רק על כך שאכלה, כי לאחר שחטאה ואכלה אין כל פלא שהכשילה את בעלה. (קול שמחה)

★
פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים, לאחר החטא הוא לקלקל ולגשם באכילתו את עץ החיים. (נועם אלימלך)

★
והכל הביא גם הוא, הבל הקריב עם הקרבן גם את עצמו. (אמרי קדוש)

★
ולמזה נפלו פניך, אם אמנם היה מקום להרוגך, מה מקום ליאושך, הגרוע אף מהחטא. (שם משמואל)

★
ויקם קין על הבל אחיו, שליטתו של קין על הבל היתה, בגלל שלא הוכיחו על שהביא מנחה גרועה. (מי חיים)

★
נע ונד תהיה בארץ, הקללה הגדולה ביותר, הוא טירדת ובלבול המחשבה, המונעת דביקות בה'. (עבודת ישראל)

★
ושם אחיו יובל וכו', בכחה של הנגינה בכנור ועוגב, יובל פ' להוביל את האדם להתעלות. (תורה אור)

★
ונח מצא חן בעיני ה', מאחר שבעיני ה' שתמיד היה השי"ת נגד עיניו, לפיכך מצא חן. (תורת אבות)

שבת בשבתו

אמרות קודש בעניני שבת נאמרים
על פרשת השבוע ערוכים וסדורים

אומר נתכנסו החיות ועופות לתבוע דמיו של הבל וכו' ואיתא במס' שבת אין חי' מושלת באדם אא"כ נדמה לה כבהמה שנאמר נמשל כבהמות נדמו ואז הוא נמשל כאשר א"ל צלם אלקים ואיתא בזוה"ק אם מקיימין ישראל זכור ושמור בשבת אינון בצלמינו וכדמותינו וא"ל ל"ל חולקא בזרעא דישראל, וז"ש המ"ר וישם ה' לקין אות זה יום השבת ואז י"ל צלם אלקים, ואין לו לירא משום חי'.

(פנינים יקרים)

השטן אינו יכול לקטרג בשבת קודש

ויצא קין מלפני ה', ובמדרש רבה (כ"ב, י"ג) מהיכן יצא, יצא שמה, פגע בו אדם הראשון אמר לו מה נעשה בדינך, אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי כו', אמר כל כך כחה של תשובה, עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת. ובכתבי דודי זקני הרב הגאון ר' צבי הירש הכהן ז"ל האבד"ק זגערזש בן הגאון הקדוש ר' אלעזר מסאכאטשוב ז"ל ראיתי, דאיתא בתיקונים הא דשטן שאל תורה היכן הוא, וכי לא שמע הא ארץ רעשה. ותיצו, דשבת שטן בתהומא רבא בחושך ידום, ותורה ניתנה בשבת ומשום הכי לא ידע, עיין שם. וידוע דשטן מקטרג על תשובה יותר מכל עבירות שעשה, ומשום דאין נגאלים רק בתשובה ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב (יומא פ"ו ע"ב) ויתבלע השטן הוא המלאך המות ויבולע המות לנצח. ותשובה צריך להיות באותו מקום ובאותו זמן כמו שאמרו בגמ' (יומא שם), וחטא היה בערב שבת שעה עשירית עיין מדרש רבה (ויק"ר כ"ט, א) וסנהדרין (ל"ה ע"ב), וא"כ תיקון חטא ג"כ צריך להיות באותו זמן, משום הכי קיבל תוספות שבת ב' שעות קודם לילה, לכן פתח מזמור שיר ליום השבת, שיקבל שבת ולא יהיה זמן לשטן לקטרג, דבשבת תהומות יכסומו.

(פרדס יוסף)

שבת בראשית יש בו בחינת ר"ה ובהי' שמה"ת

שבת בראשית יש בו הארת חג שמחת תורה, ע"פ מה שאמר אדמו"ר אבי ז"ל בשם הרה"ק מטשורטקוב ז"ל על שבת שאחרי חג השבועות שהעולם קוראין אותו שבת נאך (אחרי) שבועות, ואמר כי השבת הזה הוא נאך (עוד) א שבועות, כי בשבת שאחרי החג עדיין נמשכת הארת החג, ואותו דבר בכל שבת שאחרי חג, א"כ בשבת יש בו הארת שמה"ת, ואדמו"ר א"ז בעל יסוה"ע ז"ל אמר כי שבת בראשית הוא נגד ר"ה, נח נגד יוה"כ, לך נגד סוכות, וכן האמת כי בש"ק יש בו ב' הבחי' ר"ה ושמח"ת, וזהו וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, ר"ה ויוה"כ נקראים ימים וחגים נקראים זמנים, וב' סגולות אלו של ימים וזמנים יש בקדושת ש"ק, ויברך אלקים את יום השביעי הוא נגד וברכתו מכל הימים, ויקדש אותו הוא נגד וקדשתו מכל הזמנים.

(בית אברהם)

השבת היא בחי' הלב של כל המצוות ועי"ז זוכה ליראה

בראשית. והתורה מסיימת ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל. ונ"ל שרמז כאן על הזהירות בשמירת שבת קודש שהיא עיקר ויסוד האמונה בהקב"ה ותורתו, וכשם שגוף האדם אף אם חסר לו אבר מ"מ עדיין חיותו אינה נפסקת, משא"כ אם חסר לו הלב כי אז פסקה חיותו, כן הדבר בענין השבת דאף שבלי קיום איזה ממצוה תחסר לו לאדם החיות שיש לו מהמצוה ההיא, אבל מ"מ עדיין לא יצא מכלל ישראל, משא"כ אם חסר לו השבת, אז יוצא לגמרי מכלל ישראל ואין לו דת כלל, וכל המצוות וכל הזכויות לא יועילו כלום לעומת העון הנורא של חילול שב"ק. ובמדרש רבה פ' שמות איתא דמשה תיקן להם לישראל את השבת ליום מנוחה עוד במצרים, וידוע דהשבת ברוב קדושתה משפיעה על כל ישראל ליראה את השם הנכבד ואימת שבת אף על ע"ה שירא לשקר ולעבור עבירה עבירה בשבת ואיתא בתיקוני זוהר בראשית הוא אותיות ירא שבת. וז"ש לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל שמשה רבינו השפיע על כל ישראל יראה גדולה ובמה השפיע עליהם על ידי "בראשית" ירא שבת, כלומר במה שתיקן להם לישראל את השבת, וע"י השבת קודש השפיע בלבבות בני יראת ה' במדה גדולה ולכן בא הרמז של "לב" בסיומא ובהתחלתה של התורה, לומר דשקולה שבת כנגד כל התורה, דהשבת הוא בבחינת הלב וכמו שבלי הלב אין חיות כמו"כ בלי שבת אין תורה ואין מצוות.

השבת מכניע הטבע ועי"ז זוכה למדת האמת

בראשית ברא אלקים. י"ל דהנה ידוע דקדושת שב"ק משבר ג"כ להטב"ע כאשר כתבתי כמה פעמים בשם אדמו"ר הרב הקדוש מראפטשיץ זי"ע תחלה למקראי קודש, ר"ל דש"ק הוא תחילה להיות האדם נקרא קודש, כי בקדושת ש"ק הוא מכניע להטב"ע וממילא בא לקדושה יתירה ולמדת אמת, כי שבת במ"ק בגימ' אמת, וזה המרומז בתיבות ברא אלקים א"ת ס"ת אמ"ת כמ"ש בבעה"ט נמצא דשב"ת דהוא אמת הוא ג"כ רפואה למדת אלהי"ם המורה על דינים ח"ו כדאיתא דבשבת המזל מאדים משמש ובהקידוש מחזירו לרחמים, וזהו בראשית ברא אלקים, ר"ל דשבת המרומז באותיות בראשית יר"א שב"ת, כדאיתא בתיקונים ברא אלהי"ם דהוא רפואה למדת אלהי"ם בגימ' הטב"ע כמ"ש"ל, והש"י יעזור לנו לשבר לבנו הזונה ולהסיר בדילינו ונשוב אליו באמת ובלב שלם אמון. (רביד הזהב)

עי"י השבת זוכה האדם לצלם אלקים

במדרש רבה וישם ה' לקין אות זה יום השבת שנאמר כי אות הוא ביני וביניכם, וצ"ב, ובס' ויכתוב משה דאיתא במ"ר ר"י

חדש עלינו את החודש הזה
עם איז שוין

שבת מזכרין

אנא זאנא שטרענגט אייך אן מיט גרעסערע סכומים לטובת

"צדקת רבי מאיר בעל הנס"

ביז "ראש חודש" הבעל"ט
דארף נאך געשאפן ווערן
ריזיגע סכומים

כדי צו קענען שיקן צייטלעך
די חודש'ליכע תמיכה פון

\$75,000

פאר מוסדותינו הק'
יטב לב
אין ירושלים און בני ברק

וועגן דעם וויל איך בעטן יעדן איינציגן, כל אחד ואחד
מאנשי שלומינו בלי יוצא מן הכלל, מ'איז מחויב צו
טוהרן כל טצדקי, און יעדע פעולה פאר די מוסדות בגוף
בנפש ובממון. יעדער דארף געבן כפי נדבת לבו און
יותר כפי יכלתו, און זיך אפילו אנשטרענגען...
מדברי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פאר א פושקע אדער אויסצוליידיגן א פולע פושקע רופט:
845-782-3091 · 718-387-1213

דבש תמרים

בנינים יקרים, מבאר הפרוה שרים,
רבותינו הקדושים עצי התמרים

רש"י בשעשאו שליה מהני לתפוס, וזה רא"י נכונה לשיטת רש"י, והנה לפי שיטת רש"י יתבאר נמי הא דתנאי התנה הקבי"ה עם מעשי בראשית אם תקבלו התורה מוטב ואם לאו אני מחזיר העולם לתוהו ובוהו, דלכאוי הלא בריאת העולם נמי הוי חב לאחרים דנוח לו לאדם שלא נברא משנברא, ואם לא מהני שליה במקום שחב לאחרים, א"כ נמי א"א להתנות תנאי כי במקום שא"א לשוויה שליה א"א להתנות תנאי, וא"כ האיך התנה הקבי"ה במעשי"ב, אך לפי רש"י דמהני שליה אתי שפיר דמהני אף תנאי במעשי בראשית, ובהו י"ל הסמיכות בין סוף התורה לתחילתה, ולכל היד החזקה וכו', אשר עשה משה לעיני כל ישראל ופירש"י ולכל היד החזקה שקיבל את התורה בלוחות בידיו, עכ"ל ויקשה קושיית המפרשים היאך קיבל את הלוחות והא תולבע"ה במקום שחב להמלאכים כנ"ל, וצ"ל דכיון דישאל עשאוהו שליה לכן מהני אף שחב לאחרים ורא"י לשיטת רש"י דשליה מהני אף בתולבע"ה במקום שחב לאחרים ושוב היי שייך להתנות תנאי בבריאת שמים וארץ אף דהיי חב לאחרים בזה כי נוח לאדם שלא נברא עכ"ל מהני שליה כרש"י וא"כ אף מהני תנאי עם מעשי בראשית, ולז"א בראשית ברא אלקים ובמדי בשביל תורה שנקרא ראשית כלומר דכל הבריאה היא תנאי לקבלת התורה ורק ע"י קבלת התורה יהא קיום לעולם, דמהני התנאי כיון דמהני נמי שליה אף במקום שחב לאחרים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

מעלה עליו הכתוב כאילו בעצמו היי לומד ועוסק בתורה והמצוה נקראת על שניהן שע"י העוסק בפרקמטיא ומחזיק בידי הלומד ויש ביכולתו לעשות תורתו לאומנתו מאין ביטול ומונע לחפוש למצוא טרפו, וא"כ הוי כשנים שעשאוהו וחלק אחד להם זה כזה, וז"ש תדשא הארץ וגוי עץ פרי טעם פרי כמעם העץ, היינו המחזיק בידי הלומד דוגמה העץ שמהזיק הפרי, ופרי"י, היינו הלומד תורה וממית עצו עליה, שוין שיש חלק אחד להם בהמצוה כי תורתו של זה היא ע"י שחבירו מתעסק בפרקמטיא ומחזיק בו.

☆

לנעוץ סוף התורה לתחילתה - ולכל היד החזקה וכו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ וגוי. והנל"פ בדרך דרוש, בהקדם הא דפליגי רש"י ותוסי בסוגיא דתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דלא קנה, דרש"י ס"ל דע"י שליה קנה ותוסי ס"ל דאף ע"י שליה לא קנה, ויש להביא רא"י לשיטת רש"י דבשליה מהני, עפ"י"מ שהקשו המפרשים דמה שעלה משה למרום להוריד את התורה לבנ"י היי כתופס לבע"ה במקום שחב לאחרים, שהרי המלאכים טענו ג"כ תנה הודך על השמים, ולכן היי חב למלאכים, ולפ"י"ז האיך קנו בנ"י את התורה עפ"י דין והלא קי"ל התופס לבע"ה במקום שחב לאחרים לא קנה, אך לשיטת רש"י לא קשה מידי דכיון דישאל עשו אותו שליה לקבל התורה מן השמים, לכן שפיר מהני אף דחב להמלאכים דהא לשיטת

והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום וגוי ויאמר אלקים יהי אור. ויבואר עפ"י"מ שכתב רב סעדיה גאון (בפירושו על שה"ש) משניה מן החלונות מציץ מן החרכים, כי השגחת השי"ת אל עם קרובו הוא על שני פנים, הא' ע"י נסים ונפלאות הנגלים לעין כל, כמו בקריעת י"ם והורדת המן, אשרי עין הרואה יראה בעליל כי יד הי היתה זאת, והיא נקראת משניה מן החלונות שהשגחתו נראה לעין כל, והכי היא השגחה מסותרת כמו עתה אשר באותותינו לא ראינו, ועם כל זה ידענו באמונה שלימה שהכל מאת הי לטובה, וכו' נסים נסתרים שה אחת בין שבעים זאבים וזה נקרא מציץ מן החרכים, שאין אנו רואים בהתגלות את כבוד הי ואת גדלו ע"כ, וזהו הפירוש והארץ היתה תצוהו ובהו וחושך, ועם כל זה ויאמר אלקים יהי אור בזה החושך עצמו, כי גם בתוך החושך מציץ מן מאיר בטובו בנסים מוסתרים, בבחינת מציץ מן החרכים.

☆

תדשא הארץ דשא וגוי עץ פרי וגוי. פירש"י שיהא טעם העץ כמעם הפרי וכו', ולכאורה יש להבין הכוונה שאמר הקבי"ה עץ פרי טעם העץ כמעם הפרי דוקא, ונ"ל שתכלית הכוונה לרמוז בא מה דגרסינן במדרש זבולן לחוף ימים ישכון קדם זבולן ליששכר, והרי היי יששכר גדול מזבולן, אלא לפי שהיה יששכר עוסק בתורה וזבולן עוסק בפרקמטיא ובא ומאכילו, לפיכך קדמו הכתוב שנאמר עץ חיים הוא למחזיקים בה עי"ש, הרי מי שמחזיק בידי לומדי תורה

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מביקים

בשפתי צדיקים

ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי

ידוע העובדא מהאבן עזרא שהביאו אליו ספרים שהי' כתוב בהם שהלילה הולך אחר היום לענין שבת, עד שקיבל אגרת מהשבת להלחם עם אויבי השבת, וקרע את הספרים, ופירסם האמת שהיום הולך אחר הלילה, ונעתיק הסיפור בשלימותו כפי מה שהאבן עזרא כותב בעצמו, וז"ל: בשנת ארבעה אלפים ותשע מאות ותשע עשרה (שנת ד'תתקי"ט), בחצות ליל שבת בארבעה עשרה לחודש טבת, ואני אברהם הספרדי הנקרא אבן עזרא הייתי בעיר אחת מערי האי הנקרא קצה הארנון שהוא גבול שביעי מגבולות ארנון נושבת, ואני הייתי ישן ושינתי ערבה עלי, ואראה בחלום והנה עומד לנגדי כמראה גבר, וכידו אגרת חתומה, ויען ויאמר אלי קח זאת האגרת ששלחה אליך השבת, ואקוד ואשתחוה לה' ואברך ה' אשר כבדני זה הכבוד, ואתפשנה בשתי ידי וידי נטפו מור ואקראנה ותהי כפי כדבש למתוק. וזה לשון האגרת השבת: "אני שבת עטרת דת יקרים, רביעית בעשרת הדברים: ובין השם ובין בניו אני אות, ברית עולם לכל דורות ודורים: ובי כל מעשיו כלה אלהים, וכן כתוב בראשית כל ספרים: ולא ירד אז מן, למען אהיה מופת להורים: אני עונג לחיים על האדמה, ומרגוע לעם שוכני קברים: אני חדות זכרים גם נקבות, וששים בי זקנים עם נערים: ולא יתאבלו בי אבלים, ובי לא יספדו על מות ישרים: השקט ימצאו עבד ואמה, והגרים אשר הם בשערים: יניחון כל בהמותיהם ביד איש, בסוסים וחמורים ושוורים: וכל משכיל בינו הוא יקדש, וגם יבדיל חשובים כנזירים: בכל יום ימצאו שערי תבונה, ביומו נפתחו מאה שערים: מכובד מעשות דרך, ונכון מצוא חפץ ודבר דברים: ושמרתך מכל אשם, למען שמרתי מאוד מימי נעורים: בזקנותך שגגה נמצא בך, אשר הובא אליך הספרים: ושם כתוב לחלל יום שביעי, ואיך תחשה ולא תדור נדרים: לחבר אגרת דרך האמונה, ותשלחה אל כל העברים:" עד כאן דברי האגרת הזאת אשר שלחה השבת.

ויהי בקראי הטורים חם לבי בקרבי וכמעט יצאה נפשי ואשאל העומד לנדי מה פשעי ומה חטאתי כי מיום שידעתי את השם הנכבד והנורא אשר בראני ולמדתי מצותיו לעולם אהבתי את השבת וכטרם בואה הייתי יוצא לקראתה בכל לבי גם בצאתה הייתי משלח אותה בשמחה ובשירים ומי בכל עבדיה נאמן כמוני ומדוע שלחה אלי זאת האגרת. ויען ויאמר אלי ציר השבת: הוגד הוגד לה אשר הביאו תלמידיך אל ביתך אתמול ספרים פירושים על התורה, ושם כתוב לחלל את השבת, ואתה תאזור בעבור כבוד השבת להלחם במלחמת התורה עם אויבי השבת, ולא תשא פני איש, ואיקץ ותתפעם רוחי עלי ונפשי נבהלה מאד מאד, וארחץ ידי ואוציא הספרים חוצה אל אור הלבנה, והנה כתוב שם פירוש עה"פ "ויהי ערב ויהי בוקר" שכאשר היה בוקר של

יום ב' עלה יום א' שלם כי הלילה הולך אחר היום, כי הלילה הולך אחר היום, וכמעט קרעתי בגדי וגם קרעתי זה הפירוש, כי אמרתי טוב לחלל שבת אחת ולא יחללו ישראל שבתות הרבה אם יראו זה הפירוש הרע, גם נהי' כולנו לעג וקלס בעיני הגוים, ואתאפק בעבור כבוד שבת, ואדור נדר אם אתן שנת לעיני אחר צאת יום הקדוש, עד שאכתוב אגרת ארוכה לבאר את ראשית יום התורה, ולהסיר פח ומוקש, כי כל ישראל הפרושים גם הצדוקים עמהם, וידעים כי לא נכתבה פרשת בראשית מעשה השי"ת בכל יום רק בעבור שידעו שומרי התורה איך ישמרו השבת כאשר שבת השי"ת לספור ימי בראשית, והנה אם יהיה סוף השישי עד בוקר יום השביעי היה לנו לספור הלילה הבא, הנה זה הפירוש מתעתע כל ישראל במזרח ובמערב גם הקרובים גם הרחוקים גם החיים גם המתים, והמאמין בפירוש זה השי"ת ינקום נקמת השבת ממנו, והקורא אותו בקול גדול תדבק לשונו לחכו, גם הסופר הכותב אותו בפירושי התורה ידו יבש תיבש ועין ימינו כהה תכהה, ולכל בני ישראל יהיה אור, עכ"ל"ק. (ועי' בזמירות דברי יואל עמ' ס"א מה שפי' רבינו בזה)

ויתהלך חנוך את האלוקים

הרב החסיד המקובל המפורסם בקדושתו וטהרתו רבי שלמה סופר מדאלינא זצוק"ל היה מסתופף בצל קדשו של מרן הקדוש רבי יעקב יצחק מלובלין זצוקללה"ה זי"ע ואח"כ נסע לרבינו הקדוש מהרי"א [רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב] זצוקללה"ה וסיפר לרבינו מעשה [ששמע] מהקדוש מלובלין: כאשר נסתלק מזה העולם רש"י הקדוש, יצאו לקראתו כל הפמליא של מעלה, חוץ מהמלאך הקדוש מט"ט שר הפנים, שלא רצה לצאת לקראתו מחמת שכתב רש"י על הפסוק "ויתהלך חנוך את האלוקים - צדיק היה וקל בדעתו לשוב להרשיע לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו", על כן התרעם על רש"י שכתב כן (כי הוא חנוך והוא מלאך מט"ט, ראה בתרגום יונתן), כך סיפר רבי שלמה זצ"ל, ואמר רבינו: אני אתרץ רש"י, כי מצינו בגמרא (שבת לג:) כשיצאו רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו מן המערה אחר תריסר שני, חזו אינשי דקא כרבי (חורשים) וזרעי, אמר: מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנים עיניהן מיד נשרף, יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם חזרו למערתכם וכו', וזה אמר רש"י בלשונו הקדוש: "צדיק היה" - היינו שהיה כל כך צדיק גדול שלא היה יכול לסבול זה העולם כשהיו עוסקין בצרכי העולם, "וקל בדעתו לשוב להרשיע" - הוא לשון מפעיל לאחרים - היינו שיעשה ח"ו כל העולם לרשעים, לפיכך מיהר הקב"ה לסלקו שלא להיות בעוה"ז, שלא יחריב עולמו ח"ו, ונעשה תיכף בשרו ללפיד אש ולקח אותו בשמי מרומים, עכ"ל"ק, ותיכף כשתירץ זה אמר: הנה עתה יצא המלאך הקדוש לקראת רש"י ז"ל.

(זבד טוב)

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד הרוש מיוסדים,
בפתור ופרח משוקדים

הברואים כלים ונפסדים משו"ה לא כתיב בהו שם ה' מש"כ שמים וארץ דקיימים ועומדים לכך כתיב בהו שם הוי', ולפי"ז קשה הדי גם האדם כלה ונפסד ולמה כתיב ביה וייצר ה' שם הוי', לכך כתב רש"י ה' יצירות אחד לעוה"ז ואחד לעוה"ב נמצא דלא הי דבר נפסד, לכך יחד הקב"ה שם הוי' בבריאתו.

☆

וייצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ובתרגום אונקלוס פ"י והות באדם לרוח ממללא, ונראה עפ"י דאיתא בגמ' (סנהדרין כ"ה): רבא ברא גברא על ידי ספר יצירה שדריה קמיה דרבי זירא הוה קא משתעי בהדיא ולא הוה מהדר ליה, שלא היה לו כח הדיבור עיי"ש, נמצא לפי"ז שהאדם שנברא מאדם ע"י ספר יצירה אין לו כח ליתן בו כח הדיבור, וזוה"כ וייצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים, ואם תאמר מאי רבותא הא אפילו אדם יוכל לברוא אדם כנ"ל, לזה אמר ויהי האדם לנפש חיה, דהיינו לרוח ממללא, כלומר שהקב"ה נתן בו כח הדיבור.

(צמח דוד)

☆

כי עפר אתה ואל עפר תשוב, אי' במדרש אמר לו הקב"ה לאדם קומץ עפר של אדמה שנבראת ממנו לא גזול בידך. ונראה דהנה אמרו חז"ל (בבא קמא צ"ו): גזלן קונה בשינוי מעשה, אולם אם גזל עפר ועשאו לבינה לא קנה, כיון שחזור בעינו ויכול לעשותה עפר כבתחילה, ובוה יתבאר אמר הקב"ה לאדם שקומץ עפר של אדמה שנבראת ממנו גזול הוא בידך, ואל יקשה בעיניך הלא שינוי מעשה יש כאן, שהרי נעשה מן העפר אדם, לזה אמר ואל עפר תשוב" דכיון דהדרא בעיניה על כרחך גזל בידך. (דברי מהרי"א)

☆

וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום וינחם ה' כי עשה את האדם וכו', יל"פ עפ"י שאמרו חז"ל (עירובין י"ג): נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ופירש המהרש"א שמנו המצוות ומצאו שרבו הל"ת על העשין ואם כן הבריאה קרובה להפסד ורחוקה לשכר לכן הסכימו וגמרו דנוח לו לאדם שלא נברא, עכ"ד, אמנם יש לומר דבאמת הצור תמים פעלו דהנה אמרו חז"ל (קדושין ל"ט): מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, וא"כ לפי"ז י"ל דהמצוות המה ב' פעמים רמ"ח מפני המחשבה ג"כ נחשב, והל"ת אינם רק שס"ה, וז"ש וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ, ר"ל שהעבירות מרובים מהמצוות, וגם ראה כי כל יצר מחשבות לב"ם רק רע כל היום, ואין להם מחשבת מצוה כלל, וא"כ בכהאי גוונא בוודאי נוח לו שלא נברא משנברא, לכן וינחם ה' כי עשה את האדם.

(חתם סופר)

לנעוץ סוף התורה לתחילתה, נל"פ עפ"י שהקשה הרמב"ן מפני מה מתחילה התורה מבריאת שמים וארץ ואינה מזכירה מה שנבראו תחילה העולמות העליונים, ותירץ הרמב"ן דהרי משנה מפורשת היא (תגינה י"א): שאין דורשין במעשה מרכבה אלא ביחיד ולא ברבים, ולכן לא דיברה התורה על בריאת העולמות העליונים מפני שענין זה אין דורשין אותה ברבים, ובוה יל"פ נעיצת סוף התורה לתחילתה כי מפני שזה "לעיני כל ישראל" דהיינו ברבים, לכן מתחילה התורה רק בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ, ולא מבריאת העולמות העליונים, שחדי אין דורשין ברבים ממעשה מרכבה.

☆

ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, וברש"י הקשה למה נאמר יום אחד ולא כתיב יום ראשון, ותי' לפי שהיה הקב"ה אז יחיד בעולמו שלא נבראו המלאכים עדיין לכך נאמר אחד שמורה על אחדותו ית', ובנוה"ק תי' דאמרו חז"ל את השמים ואת הארץ לרבות תולדותיה שכולן נבראו בראשון רק נגמרו על מעמדן כל אחד ביומו, ולכך לא יוכל לכתוב ראשון באשר בו נכללו כל הברואים ביחד, אמנם לפי דברי רש"י אינו כן אלא אדרבה ביום ראשון לא נברא כלום שאז היה הקב"ה יחיד בעולמו, ובוה יל"פ מאמה"כ (תהלים קל"ט) ימים יוצרו ולו אחד, דהנה הכתיב היא "לא" באל"ף והקרי היא "לו" בווא"ו, ולפי דברינו יובן "ימים" יוצרו כלומר דבהרבה ימים היה היצירה ולא נברא הכל ביום ראשון, וא"כ קשה "ולא אחד" דלא הו"ל לכתוב "יום אחד" אלא יום ראשון, ע"ז בא הקרי כמשיב "ולו אחד" כלומר דאחד מוסב על הקב"ה שהיה עדיין יחיד בעולמו כפרש"י.

☆

ויאמר אלוקים נעשה אדם, ונראה לפרש עפ"י המדרש עה"פ נעשה אדם דמשו"ה כתיב בלשון רבים מלמד שנתיעץ הקב"ה עם המלאכים כדי להורות דרכי עונו שיהא הגדול נמלך בקטן, גם ידוע מאמרם ז"ל שמכאן פקרו המינים לאמר שתי רשיות הן, ובוה יתבאר מה שאמרו חז"ל "כל המתגאה כאילו עובד עבודה זרה" דכיון שהוא מתגאה על כרחך שאין הוא מפרש הפסוק "נעשה אדם" כדי להורות דרכי עונו, אלא שהיה לו ח"י שותף בבריאת האדם, וא"כ הוא כופר ביחוד ה' והוא כעובד עבודה זרה.

(חנכת התורה)

☆

וייצר ה' אלוקים את האדם, ופרש"י ב' יצירות אחד לעוה"ז ואחד לעוה"ב, וי"ל עפ"י שהקשה בזה"ק דבבריאת כל ששת ימי המעשה נאמר ויאמר "אלוקים" זולת גבי שמים וארץ כתיב "ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים", ותי' הוזה"ק משום דאין הקב"ה מייחד שמו הגדול שם הוי' ב"ה על דבר הנפסד וכלה וכל

ענינים ובלאים, בסוגיות ובפלפולים, שמקורותיהם בפרשת השבוע נמצאים

ורשת והקרת

מצוות פרי' זרבי' בבן ממזר

ויאמר להם אלוקים פרו זרבו (בראשית א. כח)

שבת כיון דבירושלמי הנ"ל מבואר דהיכא דאסורא דיומא קגרים כגון שבת, עיי"ש שהאריך בראיות, אולם בשו"ת תורת חסד (סי' ל"א אות א') כ' דסברא זו אינה מחוורת בפירוש הירושלמי ומביא ראיה מד' הגמ' בפסחים (מח.) דבאיסורא דאורייתא לא שייך לחלק בין שהוא איסור בעצם ובין שהוא איסור שמחמת הזמן דיומא קגרים, וע"ע בד' הירושלמי בשו"ת שנות חיים להמהרש"ק (סי' קס"ב) והנוב"י מהדו"ת (או"ח סי' קל"ד).

☆

והמנ"ח (מ' א' אות ב') הביא קו' המהרי"ט אלגאזי ותיריך עפ"י סברת האחרונים דמהב"ע לא הוי אלא אם בשעת קיום המצווה עושה ג"כ עבירה אבל אם בשעת המצווה אינה עושה עבירה לא הוי מהב"ע כגון בהוציא מצה מרשות היחיד לרשות הרבים דבשעת קיום המצווה דהיינו בשעת אכילת מצה ליכא עבירה כלל, או לא הוי מצווה הבאה בעבירה, א"כ הכא נמי נהי דהמצווה של בנים באה ע"י עבירה של ביאת איסור, מ"מ המצווה נתקיים, והבעילה הוא רק הכשר מצווה ובשעת קיום המצווה דהיינו הוויית הבנים ליכא שום עבירה דהעבירה כבר נעשית בשעת הבעילה ודמי להוציא מצה לרה"ר ולא הוי מהב"ע (וסברת אחרונים הוא סברת השער המלך (בפ"ח מהל' לולב) וכתיו' של המנ"ח תירץ בשו"ת פרי יצחק (ח"א סי' מ"ב) ובשו"ת זכר יהוסף (סי' קפ"ג).

[ועל עצם חידושו של השער המלך דבעינן שבשעת קיום המצווה צריך שיה' סרך של העבירה, שבזה מיישב השעה"מ הקושיא דבסוכה איתא שאם ענביו מרובין מעליו פסול ואם מיעטן כשר ואין ממעטין ביו"ט, וקיי"ל דאם מיעטן ביו"ט כשר, והקשה השעה"מ דהרי הוי מהב"ע, וע"כ חידש דדייקא אם שעת קיום המצווה יש סכך של עבירה אז אמרי' דהוי מהב"ע, והכא הרי בשעת נטילת לולב ליכא שום איסור, אמנם בשו"ת מהר"י אסאד (או"ח סי' קצ"א) הקשה בנו של הגאון הנ"ל דא"כ מאי פריך בגמ' בגיטין על ר"א ששחרר עבדו להשלימו לעשרה פרכי' בגמ' והא הוי מהב"ע ולכא' לפי"ד השעה"מ לא קשה מידי דהאיסור עבר בשעה ששחררו ועיי"ש מה שתי' אביו הגדול עיי"ש].

☆

הירושלמי (יבמות פ"ב ה"ו דף ט:) כתב שמי שיש לו בן ממזר מקיים בזה מצוות פו"ר, וכן כתבו בפשיטות הרשב"א והריטב"א בחדושיהם שבירושלמי גופא יש שני גירסאות ולחד גירסא הוי איבעיא דלא איפשיטא אי קיים פו"ר, אמנם הרשב"א והריטב"א נקטו כגירסא זו שיצא י"ח מצוות פו"ר.

והמהרי"ט אלגאזי (בהל' בכוות פ"ח אות ס"ה) הקשה האיך יצאו חובת מצוות פו"ר הרי קיי"ל דמצוה הבאה בעבירה אפי' בדיעבד לא יצא [עיין בשו"ת נודע ביהודה תנינא (או"ח סי' קל"ג) שדן בזה אי מהב"ע פסול לכתחילה או בדיעבד, והכריע דאף בדיעבד פסול וע"ע בשו"ת שאג"א סי' צ"ז] וכדאמרי' בסוכה בריש פרק לולב הגזול (ל.) דמטעם זה לולב הגזול פסול, וכש"כ מצוות פו"ר דעריות חמירא טפי משאר מצוות א"כ פשיטא דלא יצא י"ח מצוות פו"ר מטעם מהב"ע.

ומביא ראיה מד' הירושלמי (שבת פ"ג ה"ג) בקורע בשבת על מתו דאעפ"י שחייב יצא ידי חובת קריעה וא"צ לקרוע שנית, ומבאר דהתם שאני מגזל דגול בכל אופן עבירה בידו אפי' אם יאכל המצה גזולה לא לשם מצה אלא לדבר הרשות מ"מ עובר וגזול בידו, משא"כ בקורע בשבת על מתו דגוף הקריעה עצמה אינה עבירה רק הזמן גרמא דהרי אם הוי קורע בחול לא הוי שום עבירה בידו, ובכהאי גוונא מיקרי עובר עבירה אבל אין גופה עבירה, וא"כ גבי ממזר דמי לגזול דגופה עבירה היא, דהרי אפי' אם בא עליה שלא לשם מצוות פו"ר דהיינו שכבר קיים פו"ר מ"מ עבירה בידו כשבא על הערווה, וא"כ פשיטא דהיא גופה עבירה מיקרי, וא"כ הוי מהב"ע ולא קיים פו"ר, עיי"ש שהאריך עוד בזה דלכא' הוי אפ"ל דהירושלמי איירי כשבא על הערווה בשוגג דבכה"ג לא אמרי' מהב"ע אלא כשעבר במזיד, אבל הוא דוחה סברא זו בשתי ידיו דרוב הראשונים סברי דמהב"ע פסול אפי' בדיעבד, וא"כ אכתי ד' הירושלמי צ"ע, עיי"ש דבריו.

☆

[ובעצם הדבר בד' הירושלמי שלמד המהרי"ט דקריעה בשבת לא הוי גופה עבירה כיוון דיומא קגרים, כן ביאר הגרעק"א (בתשו' ח"א סי' קע"ד) ועפ"י"ז העלה גבי מי ששל בשבת שלא בזמנה דא"צ להטיף דם ברית אחר

והא מהב"ע תרצי"ב בגמ' דמצווה דרבים היא, ולא חיישינן במצווה דרבים למהב"ע, עכ"ד התוס', ועפי"ז מיושב שפיר קושיית המהרי"ט אלגאזי דשפיר יוצא מצוות פו"ר בבן ממזר ולא הוי מהב"ע דפרי' ורבי' הוי מצווה רבה והוי כמצווה דרבים, וכגון דא לא חיישי' למהב"ע, והוא נכון.

ובשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' קכ"ד אות ג') ג"כ מביא קושיית המהרי"ט ומיישבו עפ"י יסוד שמחדש דלכאו' בתוס' סוכה (ט). הקשו למ"ל קרא דסוכה גזולה פסולה תיפו"ל דמהב"ע ומדלא תירץ התוס' דבעי' קרא לשוגג, הוכיח מזה המהרי"ט אלגאזי דתוס' סבר דאפי' בשוגג אמרי' מהב"ע (ס' שיק (חאו"ח סי' רצ"ה) מביא ראי' מתוס' סוכה (ל). דאפי' בשוגג אמרי' מהב"ע אבל הר"ת בספר הישר כתב דבשוגג לא שייך מהב"ע וכן מבוכה גדולה יש בראשונים.

ע"כ חידש האמרי יושר דהיינו דוקא בשוגג באיסורי דאורייתא דבאיסורא דאורייתא כשעבר בשוגג צריך כפרה ועביד איסורא או אמרי' דאפי' בשוגג אמרי' מהב"ע כי אפי' בשוגג הוי עבירה, אבל באיסורא דרבנן דבשוגג לא צריך כפרה כידוע שיטת התיבות המשפט (סי' רל"ד) נמצא דלא מיקרי עביד איסורא וא"כ אפ"ל דבשוגג לא אמרי' מהב"ע דלא הוי עבירה.

וכן מחלק דבשגגת לאו לא בעי' כפרה וע"כ לא אמרי' מהב"ע בכה"ג, אבל בשגגת כרת בעי' כפרה ואפי' בשוגג אמרי' מהב"ע, ובזה תירץ קו' המהרי"ט על הירושלמי דאפ"ל דהירושלמי איירי בשגגת לאו ואלויבא דר"ע דסבר דיש ממזר במחייבי לאוויין, ובכגון דא הרי לא בעי' כפרה וא"כ לא אמרי' מהב"ע בשוגג וע"כ יצא י"ח בפו"ר.

ועפי"ז מיושב שפיר ג"כ אמאי אין ד' הירושלמי שע"י בן ממזר יוצאין חובת פו"ר, מוזכרים כלל בד' הרמב"ם ואמאי השמיטו, ולפי הנ"ל מובן שפיר דהרי קי"ל דאין ממזר במחייבי לאוויין אלא במחייבי כריתות, וא"כ על כרחק איירי במחייבי כריתות ואז הרי אפי' בשוגג אמרי' מהב"ע, וא"כ הרי אינו יוצא חובתו ממזר בכל גוונא, וע"כ לא כתבו הרמב"ם והבן, ועיי"ש מה שהאריך בד' התיבות.

ובשו"ת תפארת שלמה (סי' מ"ד אות ב') תמה ע"ד המנ"ח דהרי זה הוי כמו גזל, ובגזל הוי מהב"ע כמ"ש המפרשים דאי לאו דעביד מעשה הגזילה לא הוי יכול לקיים המצווה כגון אם לא הוי גזול לא הוי לו לולב, וה"נ כאן אף דעיקר המצווה הוא הבנים אבל מ"מ אי לאו האיסור דהינו הבעילה לא הוי יכול לקיים המצווה, ואינו דומה כלל להוציא מצה ברה"ר דשם באמת לא הוי המצה מהב"ע, כי בעצם המצה אין שום איסור רק הוא עשה עבירה המצה, והוא הערה נכונה.

ובשו"ת הנ"ל תירץ על קו' המהרי"ט תי' עפי"ד הנוב"י (בשו"ת חאו"ח סי' קל"ה) בשם בנו דמהב"ע לא אמרי' רק היכא שע"ז יתוקן העבירה, בזה אמרי' שפיר דחשוב מהב"ע כדי שלא יקיים המצווה ויתוקן העבירה בזה שלא יעבור אבל באופן שאף אם נימא דלא יצא ג"כ לא יתוקן בזה העבירה אז בכה"ג לא אמרי' מצהב"ע דמה נרויח בזה שנאמר שלא יהי' מצווה סוף סוף העבירה כבר נגמר עיי"ש. וא"כ ה"נ כאן אפי' אי נימא דלא יצא מצוות פו"ר ע"י הבן ממזר מ"מ כבר עבר העבירה ואין שום תועלת בזה שנאמר שלא קיים המצווה.

אמנם עצם ד' בנו של הנוב"י צ"ע כי הם נגד ד' הגמ' ברכות (מ"ו:) דבגמ' אמרי' שר"א שחרר עבדו כדי להשלימו לעשרה, ומקשי' בגמ' והא הוי מהב"ע וכו' ולכאו' לפי"ד בנו של הנוב"י קושיא מעיקרא ליתא דהרי בכה"ג לא אמרי' מהב"ע כי אפי' אי נימא דאי אפשר לצרפו למנין מ"מ הרי כבר שחררו וכבר עבר על העשה דלעולם בהם תעבודו, אבל אחר העיון אפ"ל דדבריו נכונים דגם בנידן דידן אי נימא דאי אפשר לצרפו למנין יתוקן האיסור דהא ר"א לא שחררו אלא כדי להשלימו לעשרה א"כ הוי אומדנא דמוכח והוי כשחררו על תנאי וא"כ שפיר יתוקן האיסור אם נימא דלא יצא, וא"כ שפיר חשיב מהב"ע, עיי"ש.

☆

ובשו"ת תפארת שלמה (בסי' הנ"ל) מביא עוד תירוץ על קושיית המהרי"ט דהנה התוס' בשבת (ד.) כתבו דשאני פרי' ורבי'ה דמצווה רבה היא וכדשמני בברכות על ר"א ששחרר עבדו כדי להשלימו לעשרה ואהא דהקשו בגמ' עיי"ש.

קחו ברכה אל תוך בתיכם

נעמט אריון אין שטוב

דעם הייליגן רבי מאיר בעל הנס פושקע

פון כולל עצי חיים ד'סאטמאר בני ברק

צדקת רבי מאיר בעל הנס

רופט: 917-880-2712

פניני התורה

פנינים וחידושים בגמרא מס' יומא
הגלמוד במסגרת חבורת "יסודי התורה"

נו"נ ע"י אחד המגי"ש

עצור במאסר בית האם חייב במזוזה

מאסר בית - הנה יש לדון מה הדין באדם שעצרוהו במאסר בית, שהוא גר בדירה מכובדת כמו כל אדם, רק שאסור לו לצאת משם האם חייב במזוזה, דהנה הטעם דבית האסורים פטור ממזוזה, הוא לפי שאינו דירת כבוד, ואינו בכלל 'על מזוזות ביתך' (בית הלל, ה"ד בבב"ב יוסף בגליון השו"ע י"ד סימן רפ"ז ס"ד), וא"כ בנידון דידן שהוא גר בדירה מכובדת כמו כל אדם שפיר יהא חייב במזוזה.

והנה מקור הדין שבית האסורים פטור ממזוזה הוא מסוגיאן, דלשכת פרהדרין לרבי יהודה היה פטור ממזוזה, והטעם שחייבו חכמים במזוזה, כדי שלא יאמרו כן גדול חבוש בבית האסורים, משמע דבית האסורים פטור. והנה לשכת הפרהדרין היה עשוי בצורה מכובדת וכיאות לכהן גדול (עין רש"י ה' ד"ה מחלפין), הרי לנו שעצם הדבר שאסור לכהן לצאת משם הרי הוא בית האסורין ופטור ממזוזה, אע"ג שהיה לשכה מכובדת.

א"כ הי"נ בעניינינו מי שגזרו עליו מאסר בית, אע"ג שהוא גר בדירה מכובדת כמו כל אדם פטור ממזוזה.

אמנם יש לדחות הריאה דהנה בשפת אמת (יומא י') הביא קושיית התו"י על רבי יהודה שסובר שדירה בעל כורחה לא שמה דירה ופטור מן המזוזה, והוא סובר דסוכה חייבת במזוזה, הרי סוכה נמי דירה בע"כ, ותירץ השפ"א דסוכה יכול לבנות בכל מקום שרוצה, בכל מקום שנה לו, לכן אינו נחשבת לדירה בעל כורחו, משא"כ הכהן גדול שהיה חייב להיות בלשכת פרהדרין, לכן הוא דירה בעל כורחה ופטור מעיקר הדין במזוזה.

לפי זה בעניינינו שגזרו עליו מאסר בית ואסור לו לצאת משם, אך יכול לבחור ביתו בכל מקום שרוצה יתכן דחייב במזוזה.

בגמרא (יומא י') תנו רבנן כל הלשכות שהיו במקדש [בבית המקדש היו בנויות לשכות לצרכים שונים] לא היו להן מזוזה [מפני שאין חיוב מזוזה אלא בבית המיועד לדירת אדם, והלשכות אינן מיועדות לכך] חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה בית דירה לכהן גדול [בשבעת ימים שקודם יום הכיפורים, כמו ששינונו במשנתנו "שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרשין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין", וממילא היא מיועדת לדירת אדם וחייבת במזוזה, זו דעת חכמים]. אמר רבי יהודה והלא כמה לשכות היו במקדש שהיו להן בית דירה [כגון לשכות השומרים, ואע"פ שהשומרים דרו שם מ"מ] לא היה להן מזוזה [מוכה מזה שהלשכות שגרים בהם פטורים ממזוזה], אלא לשכת פרהדרין [שהיה בה מזוזה לא מפני שהייתה מעיקר הדין, אלא משום] גזירה היתה [כדי שיתייחסו ללשכת פרהדרין כדירה מכובדת, ולא יאמרו מתוך שאין שם מזוזה, שכהן גדול הוא כחבוש בבית האסורים].

ובגמ' (שם י') מובאר טעם מחלוקתם "רבנן סברי דירה בעל כורחה [כדירתו של הכהן הגדול בלשכת פרהדרין, שהיתה מטרה החיוב שלו לפרוש מביתו ומאשתו קודם יום הכיפורים] שמה דירה [ולכן חייבת במזוזה], ורבי יהודה סבר דירה בעל כורחה לא שמה דירה [והיות שאינו נחשב לדירה פטורה מן התורה במזוזה, והטעם שהיה מזוזה בלשכת פרהדרין] ומדרבנן הוא דתקינת לה [הוא רק משום תקנת חכמים] שלא יאמרו [המון העם כאשר הם רואים שהכהן הגדול שרוי בלשכה הסרת מזוזה] כהן גדול חבוש בבית האסורין [שפטור ממזוזה, ועל כן חייבו אותה במזוזה כדי שתיראה כדירה מעולה].

העולה מן האימורין, שלרבי יהודה מעיקר הדין לשכת פרהדרין היה פטור מן המזוזה, דדירה בעל כורחה לא שמה דירה, רק מתקנת חכמים שלא יאמרו שכהן גדול חבוש בבית האסורים, ולכן אין בה מזוזה, דבית האסורין פטור ממזוזה, לכן חייבו אותה במזוזה.

לרפואת

כ"ק הגה"צ המפו' רבי יהושע הנו"מ הינדא לאה לרפו"ש

גאב"ד קרית רמ"א בית שמש - וחבר הכד"צ העדה החרדית ירושלים ת"ז

נתנדב ע"י תלמידיו וחסידיו - קרית רמ"א בית שמש יע"א

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

הוקים להורותם

כמה פרטי דינים בהל' מוקצה

נערך ונסדר ע"י הרב יחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

חשובים יותר מהנרות כיון שהוא צריך להם עכשיו, ועי' שו"ת שבה"ל ח"ה סי' נ"ב שכתב עוד סברא בזה.

ולדיעה יש להוסיף דבכל טלטול מן הצד אם אפשר לנער המוקצה בלא לאחזו בידו בלחוד, הדין הוא שצריך לנער המוקצה ואסור לטלטל ההיתר עם האיסור, ובנידון דידן בדרך כלל אי אפשר לנער המוקצה לחוד רק על די שיאחזו ויסירו לכן א"צ להסירו אלא מותר בטלטול.

אולם אין לאחזו בידו את המוקצה בעצמו, וכן אין לאחזו את כל הצורך בידו ולטלטלו כיון שעיי"ז הוא מטלטל את המוקצה כדרכו ולא ע"י טלטול מן הצד (ותלוי הדבר במנין המפתחות התלויים בצרור דאם יש בה מעט מפתחות אוי כשאחזו הכל ביהד הוא מטלטל גם את המוקצה ואם יש הרבה מפתחות אז כשאחזו הכל ביהד אז המוקצה נחשב כטלטול מן הצד).

ג) האם צריך להוציא המוקצה מערב שבת בכדי למונע בשבת טלטול מן הצד

בפשטות השו"ע והאחרונים לא מצינו שחייבו למונע מערב שבת טלטול מן הצד, רק בשבת אם אפשר לנער יש לנער, ולכן מעיקר הדין א"צ להסיר את המוקצה בער"ש מצרור המפתחות [וראיתו בס' נחלת ישראל שהביא ראייה להיתר מס' מנחת שבת (סי' פ"ח סוף סקס"ז) שכתב דראוי להוציא דפים ריקים המונחים בספר בכדי לחוש לשי' הפמ"ג דסובר דאין היתר של טלטול מן הצד במוקצה מחמת חסרון כיס, ומשמע דאילו הפמ"ג אין ענין, וכן מובא דלסברת החזו"א דלכן צריך לנער המוקצה כשאפשר לנער משום דאז ניכר הטלטול שהיא לצורך המוקצה, ואין זה נחשב כטלטול מן הצד, משא"כ כשא"א לנער דאז ניכר שהטלטול היא לצורך ההיתר והמוקצה מיטלטל בעל כרחו, ולפי"ז פשוט דאף באפשר מער"ש דאין צריך לנער דכיון דבשבת אינו יכול לנער אין בזה חיוב ניעור].

אמנם המקפיד להסירו קודם השבת או שאינם מניחים מתחילה בצרור עם שאר המפתחות בכדי שלא לטלטלו בשבת הרי זה משובח (מפני כמה טעמים: א) דמצוי מאוד שיבוא לאחזו את המוקצה בעצמו בידו או ביהד עם שאר המפתחות, ב) כיון שמתלטל הצרור במשך כל השבת ולא רק לפעמים הרי זה קצת בזיון לשבת לטלטל במשך השבת חפץ מוקצה, ובפרט מוקצה כזה שניכר לעין שהוא מוקצה, וכן האריך בשו"ת מנח"י ח"ה סי' כ"ב לגבי מפתח של "אויטא" ומסקנתו דנכון לדקדק שלא לישא בשבת רק מה שצריך לו (לאותו שבת).

טלטול בשבת צרור מפתחות שתלוי בו דבר מוקצה כמו פלאסטיק המיועד לכניסה למקוה:

פלאסטיק התלוי בצרור המפתחות ומיועד לכניסה למקוה נחשב למוקצה, ואסור לאחזו בידו לחוד ואסור לטלטלו בשבת

ולאיזה גדר מגדרי המוקצה הוא נכנס, תלוי הדבר במחלוקת הפוסקים אי נחשב לכלי שמלאכתו לאיסור וממילא יהא מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, או למוקצה מחמת גופו ויהא אסור כלל לטלטלו, ולעניינו ממילא אין נפקא מינה בזה דהא לטלטלו שלא לצורך אסור בכל ענין, (דנחלקו הפוסקים בדין כלי שמלאכתו לאיסור שאינו ראוי לשום תשמיש של היתר אי נחשב לכלי שמלאכתו לאיסור או למוקצה מחמת גופו, דבמ"א סי' ש"ח סק"ח ובשועה"ר סי' ש"ח סעי' פ"ה מבואר דהוי כלי שמלאכתו לאיסור, דפסקו שם דמותר לטלטל נר לצורך גופו ומקומו אף דאינו ראוי בשבת לכלום, ובמשנ"ב (שם סקל"ד) כתב ג"כ דפשטות לקולא בנר, וכן בשעה"צ סי' רע"ט סק"ד, אולם בהג"ה רעק"א סוף סי' רס"ו כתב דדינו כמוקצה מחמת גופו, וכן בתוס' רעק"א סוף כירה, וכ"כ בפמ"ג סי' ש"ח א"א ס"ק י"ב, ובמשנ"ב שם מביא דעת המו"ק דמחמיר בזה ובחזו"א סי' מ"ד ס"ק י"ג, ועי' תהל"ד סי' רס"ו ח' דמבאר דזהו מחלוקת ראשונים בפרק מי שהחשיך לגבי טלטול כלים המיועדים להקצת דם, ובשו"ת שבה"ל ח"י סי' נ"ט פסק לקולא ומותר לטלטלו לצורך מקומו, וע"ע שבה"ל ח"ג סי' ל"ב)

ב) לטלטל צרור מפתחות ובתוכם מפתח המקוה:

מותר לאחזו בהמחזיק וכדו' שבה תלויים המפתחות ולטלטלם, וכן מותר לאחזו בידו במפתחות בלא המוקצה ולטלטלם ואף דעל ידי זה הוא מטלטל גם את המוקצה, דכיון שהוא אחזו בידו חפץ ההיתר נמצא שחפץ האיסור מיטלטל בטלטול מן הצד, ומותר לטלטל מוקצה בטלטול מן הצד לצורך דבר המותר כגון הכא שהוא מטלטל הצרור לצורך המפתחות (וכמבואר בס' ש"ט סעי' ג' - ד, וסי' ש"י סעי' ה', ושם נתבאר דהיא שמתלטל היתר ואיסור בענין שדבר ההיתר היא חשוב יותר מדבר האיסור, דאם האיסור חשוב יותר אזי ההיתר בטל אליו ואסור לטלטלם, ובנידון דידן אי נאמר שהמוקצה שווה יותר עכ"ז המפתחות נחשבים חשובים יותר כיון שהוא צריך להם בשבת זה מחשיבו לחשוב יותר כדמבאר בס' רע"ז סק"ח ובאחרונים שם דהכרות על השלחן

הולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

הילולא דצדיקא

הגה"ק רבי אליעזר בן הגה"ק רבי נפתלי צבי זי"ע מדזשיקוב

יומא דהילולא ג' חשוון (תרכ"א)

הגה"ק ר' אליעזר מדזשיקוב זי"ע נולד לאביו הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע בשנת תקנ"ג בעיר דוקלא, כבר בילדותו יתנכר הנער בפקוחותו ובחריפותו, ואביו חיבבו אותו למאד והי' רגיל ליקח אותו עמו כשנסע לצדיקי דורו, כשהגיע לפרקו נשא את הצ' מרת ח' בתו של הגביר הרבי ר' יחיאל מיכל ראזנעפעלד ז"ל (אחיו של הרב יעקב יוסף ראזנעפעלד אביו של הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זי"ע), אחרי הנישואין ישב בראווא על שלחן חותנו ועסק בתורה ועבודה במנוחה עד שחותנו נהפך עליו הגלגל ל"ע אז נאלץ לעסוק במסחר היין, ובעבור זמן חזר לאביו הק' בראפשיץ, בהיותו שם בראפשיץ ברח מן הרבנות רק חפץ ליהנות מיגיע כפיו והתפרנס מקולו הערב שנתמנה שם לחזן בית הכנסת, עד אחר הסתלקות אביו הק' שנאלץ מחמת הפצרת זקני הצדיקים ובראשם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלוב זי"ע לקבל את הרבנות בעיר דזיקוב.

כשהגיע המשלחת מעיר דזיקוב להציע לו את כתב הרבנות מכר כפתור זהב משלמותי של אשתו לעשות סעודה לכבוד המשלחת מגודל עניותו, ואח"כ הי' קבלת פנים שבה השתתפו רבים מצדיקי הדוד ובראשם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלוב זי"ע, ואמר פלפול ארוך ונחמד, וכשגמר הפלפול עבר לדברי מוסר קשים כגידיים ובתוך הדברים אמר: דאם תשמעו בקולי אתנהג אתכם בטוב ובנעימות ואם לא אעשה מכם "שחת קצוצה", והמסובים נבהלו מתקיפותו, והרה"ק ר"ש מיערוסלוב העיר בחיך: ר' אליעזר! במטותא מינך קצת מתינות, גם בדרשתו הראשונה לבני הקהל לאחר דברי פלפול בענין טומאה בציבור אי דחוי' או הותרה, המשיך בפירוש הפסוקים בפ' שופטים בפסוק "כי תקרב אל עיר להלחם עלי' דקאי על רב העיר שקורא לכל אחד ואחד שבעיר הן אוהב הן שונא בקריאה של חיבה ושלום, והי' אם שלום תענדך – שילכו בדרך התורה שנקרא "שלום" הרי טוב, אבל "אם לא תשלים אתך, ועשתה עמך מלחמה וצרת עלי' וגו'" עד רדת ה....

הנהגתו הי' כמו אביו שהסתיר כל מדריגותיו הק' בפשטות ובתוך דברי שיחת חולין שלו הי' טמירין בה רזין וחכמה עמוקה, ומאוד שנא את ה"שיינע יודן" והמראים עצמן לבעלי מדרגה, ולעת זקנתו סעד על שלחנו רק עם יחידי סגולה ובני עלי' האמתיים, בראש השנה שנת תרכ"א אמר פי' בברייתא דרבי ישמעאל "כל דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל ללמד וכו'" ר"ל כל דבר שהי' בכלל – היינו הצדיק שהי' בזה העולם – ויצא מן הכלל ללמד – היינו שיצא מן העולם ללמד זכות – לא ללמד על עצמו וכו' – היינו דלא יצא ללמד זכות רק על עצמו אלא על כלל ישראל כולו יצא, במוצאי יום הכיפורים אחז ביוקנא קדישא דיליה ואמר: "מיר זען שוין אויס ווי רבי ישראל'טשע פון ריזשין", ולאחר ג' שבועות הבינו כוונתו שנסתלק בדיוק ביומא דהילולא של הרה"ק מרוזין זי"ע, קודם פטירתו ציווה שיתנו לו מים בכוס ששתה בו אביו הרה"ק מראפשיץ זי"ע קודם פטירתו ובירך שהכל ושתה, ויצאה נשמתו הק' בטהרה ביום ג' חשוון תרכ"א ומנ"כ בדזיקוב והקימו אוהל על קברו.

עם מרן הק' מצאנו זי"ע

בעיר דזשיקוב היה אדם מסור שהתנכל על הגה"ק רבי אליעזר'ל דזשיקוב'ער זי"ע וציער אותו צרות רבות, בצר לו פנה אל הגה"ק מרן הדברי חיים זי"ע ושפך לפניו את כל אשר הוא סובל מהמסור הרע הזה, הגה"ק מצאנו זי"ע שגר לו מכתב בו מרגיעו שלא ירא ולא יחת מהמסור הזה, כי יהיה לו מפלה והכל על מקומו יבוא בשלום. בסיום המכתב הוסיף לו הגה"ק מצאנו זי"ע בשולי היריעה בזה"ל: נ.ב. "כמדומה לי שכבר מת המסור". ואכן כאשר הגיע המכתב לדזשיקוב כבר היה אחר

מיתת המסור, חקרו ודרשו הדבר ונתוודע כי בעת שכתב הגה"ק מצאנו שורה זו בו בזמן ממש מת המסור. לאחמ"כ כאשר פגש הגה"ק מדזשיקוב זי"ע את מרן הדברי חיים שאלו איך הרגיש בדבר, ענהו הגה"ק מצאנו זי"ע שבעת אשר כתב את המכתב הרגיש איזה שהוא רחמנות על המסור, אבל בהגיעו לסוף המכתב כבר לא הרגיש זאת והוקל לו על לבו קצת, אז הביין שכבר מת המסור.

הרה"ק מצאנו היה גם מחותנו של הרה"ק ר' אליעזר'ל דזיקוב'ער כי בנו הרה"ק ר' מאיר נתן הי' חתן אצל הרה"ק

שהרבה סוחרים ובעלי מלאכה הפסיקו לעסוק במסחרם ומלאכתם, באמרם כי עוד מעט ומשיח בן דוד בא ויביאנו לציון ברנה, הרה"ק מדזיקוב זי"ע חשש שאם עדיין לא תהיה הגאולה, יגרום הדבר ליאוש וביטול האמונה מחד, ומאידך ללעג הכופרים והמשכילים למיניהם, לפיכך החליט לעשות מעשה שימנע עגמת נפש ויציל בכך את ההמון מטעות. היה זה בחג הסוכות שנת תר"ך בשבתו בסוכתו עם חסידים ואנשי מעשה שהסתופפו בצל קדשו, ואחרי ברכת המזון אזר כגבור חלציו והחזיק בדיוקנא קדישא שלו ואמר בהתלהבות עצומה: "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת, הנני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח ואחכה לו בכל יום שיבוא, אמנם אני נשבע שמישיח לא יבוא בשנת כת"ר", כל השומעים נבהלו בשומעם דבריו הקדושים, ותוך זמן קצר פשטה הידיעה על שבעת הרה"ק מדזיקוב בכל רחבי פולין וגאליציע ובזה נרגעו הרוחות, לאחר מכן הסביר לבניו הק' שנאלץ לעשות זאת בצורה כזו, בכדי להציל את ההמונים מכפירה חלילה בביאת המשיח, דעכשיו אם ח"ו לא יבוא משיח בשנת כת"ר, יאמרו שהגאולה נתאחרה כתוצאה משבועתו של הרה"ק מדזיקוב, ולא תיפגם האמונה בביאת המשיח, ואכן מסופר שרבים מגדולי ישראל שבחוהו על מעשהו.

מדזיקוב, וכאשר נקטף ר' מאיר נתן בדמי ימיו, הלכה הרבנית להיפרד מחמיה מרן הק' מצאנו: והד"ח אמר לה אז, שתינשא לאיש בפעם השניה, אך למעשה לא נישאת כי אמרה שכנראה לא הכיר הרה"ק מצאנו את בנו הק' כי בעל קדוש כזה לא תמצא יותר, כשחזרה לבית אביה שאלה אביה מה אמר לה הרה"ק מצאנו כשנפרד ממנה והשיבה לו שביקש ממנה שתינשא, ונתפעל הרה"ק מדזיקוב מגבורתו של מחותנו ואמר: ווי קען מען דינען דעם אייברשטן מיט אזא רציחה...

פעם היה הרה"ק מצאנו על שב"ק פרי אחרי בעיר דזיקוב, והרה"ק הרבי ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע לא הלך אז לביהמ"ד להתפלל כי לא היה בקו הבריאות, קודם תפילת שחרית אמר ר' אליעזר מדזיקוב לבניו באיזה פסוקים ידפוק הרה"ק מצאנו על השולחן או יכה ברגליו על הרצפה בעת שיקרא בתורה, אחרי התפילה שאל ר' אליעזר את בניו אם דברי נתקיימו, ענו: הק', אך דפק גם בפסוק שלא הזכרת, דהיינו הפסוק (ויקרא יח ט) ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית וגו', אח"כ שאל הרבי ר' אליעזר את הרה"ק מצאנו: מחותן, מפני מה דפקתם בפסוק הזה, השיב לו הרה"ק מצאנו: מפני שאנו יודעים את פירושו, אמר לו ר' אליעזר: והלא גם אנחנו יודעים את פירושו, השיב לו הרה"ק מצאנו: אנחנו יודעים עוד, לא הרפה ר' אליעזר ואמר: והלא גם אנחנו יודעים עוד, השיב לו הרה"ק מצאנו: אבל אנחנו יודעים עוד ועוד, שוב אמר לו רבי אליעזר: הלא גם אנחנו יודעים עוד ועוד, הרים הרה"ק מצאנו את קולו קצת והשיב: אנחנו יודעים עוד ועוד ועוד ועוד.

יסופר שפ"א חלה ר' אליעזר' והורע לו מאוד והי' מסוכן ל"ע ושלח למחותנו הד"ח זי"ע שיבוא לבקרו, ובבואו צויה שיצאו כולם מחדרו, ויצאו כולם חוץ מבתו מרת בילא אלמנת הרה"ק ר' מאיר נתן זי"ע (בן מרן הד"ח שנקטף בדמי ימיו) שעמדה אחורי הארגז וממנה נודע שיחתם הק', ר' אליעזר' פנה אל הד"ח ואמר לו: מחותן הנני ירא מאוד העתירו נא בעדי שיהי לי רפואה שלמה, השיב לו הד"ח: למה המחותן רוצה לישאר בזה העולם השפל הלא בעלמא דקשוט ייטב לו ושם יפגוש עם אביו הרה"ק מראפשיץ וכו', ענה לו ר' אליעזר': ולמה לא יחוס מחותני על בניי שהם נשארים יתומים בלי אב ומשענה, השיב לו הד"ח: וכי מה יעשה מחותני עם בניו כשיחי' בוודאי ישתדל עבורם ששיגו כסאות רבנות ובכך הנני מבטיח לכם שאשתדל שיהי' להם רבנות ומקור פרנסה בכבוד, ענה ר' אליעזר' ואמר: ידע המחותן שבשעה שאני מזמר בימים הנוראים "אין קצבה" ואני אומר "דרי מעלה עם דרי מטה" נעשה אז שמחה וצהלה בכל העולמות והפמליא של מעלה רוקדים "און פאטשן צו", וזאת השמחה יחסר למעלה, ענה הד"ח א"כ הדבר נלך למקוה, וכן הוה שהלך למקוה ופעל לו ישועה וחי אח"כ עוד ח"י שנים.

כת"ר יתנו לך

כידוע שלקראת שנת תר"ך (אותיות כת"ר) ראו הרבה ששנה זו יהיה שנת פקידה אשר בו תהיה הגאולה שלימה, והרבו למצוא על כך רמזים בפסוקים, והדברים הגיעו עד כדי כך

לוח ההילולא

כ"ט תשרי

- ✦ שמעון הצדיק כהן גדול בן חוניו משיירי כנסה"ג - ג"א תמ"ח
- ✦ רבי אברהם דוד ב"ר אשר אנטשיל מבוטשאטש (דעת קדושים, אשל אברהם) - תר"א
- ✦ רבי מנחם מענדל ב"ר חיים האגער (צמח צדיק) - תרמ"ה
- ✦ רבי אברהם חיים הורוביץ מפלאנטש ב"ר משה - תרע"ט
- ✦ רבי שמואל צבי ב"ר יחיאל מאלכסנדר (תפארת שמואל) - תרפ"ד

ל' תשרי

- ✦ רבי יהושע העשיל ב"ר מנחם מענדל מלינסק - תקפ"ה
- ✦ רבי צבי הירש ב"ר מאיר חיות (מהר"ץ חיות) - תרט"ז

א' מרחשון

- ✦ רבינו יונה חסיד מגירונדי ב"ר אברהם (שערי תשובה) - ה"א כ"ד

ב' מרחשון

- ✦ רבי משה יהודה לייב ב"ר שלמה שפירא מסטריזשוב - תרע"ד

ג' מרחשון

- ✦ רבי ישראל ב"ר שלום שכנא מריזשין - תרי"א
- ✦ רבי אליעזר ב"ר נפתלי צבי מדזשיקוב - תרכ"א

ד' מרחשון

- ✦ רבי יודא ב"ר ישעי' מודערן זצ"ל (זכרון שמואל פרי עץ) - תרנ"ד
- ✦ רבי קלונימוס קלמיש ב"ר אלימלך (חובת התלמידים) - תש"ד

דבר בעתי

לקט אמרי קודש מפיו צדיקו וקדושי עליון,
בגודל קדושת הימים הבעל"ט וסגולתו

שבת בראשית

של יצחק, ועקידת יצחק לזרעו תזכור, גם בחג הסוכות יש לנו רזא דתפוח, כי סכ"ת דו"ד עולה תפוח, הכל לרמוז להמשכת הרפואה, וגם בשבת הוא רזא דהשמכת הרפואה, כטעם "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא" (שבת יב.) על כן יש לנו סוד התפוח להמשכת הרפואה, כי קי"ץ חור"ף עולה תפוח ומקשרין אחרית בראשית השנה, להמשיך רפואה וחיים ארוכים לכל זרע ישראל. (עטרת ישועה)

ועל כן תיקנו שיסיימו התורה בתשרי ואחר סוכות, אף שרואין שעדיין לא היה התיקון כראוי, מכל מקום כל החדש מוכן ומסוגל לתשובה, וכמו שאמרנו במ"ש בתנחומא (האזינו) שעל שם זה נקרא מזלו "מאזניים", ושבת מוכן לתשובה, כמו שנאמר (תהלים צב ב) "טוב להודות לה' שכל מי שמודה ועוזב ירוחם, כמ"ש בפרקי דר"א (פי"ט) וע"י שמירת שבת מיד נגאלין, וכבר אמרו דכתיב "עולת שבת בשבתו" וכן "מידי שבת בשבתו" שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת לאותו שבת, והקדושה הוא קדושת הפרשה שקוראין בשבת זה, וקדושת פרשת בראשית הוא שיזכו לאור אורו של משיח, ועל כן מתחילין בראשית בשבת אחרונה מחדש תשרי, שאף שרואין שעברו כמה יותר מ"ח מאות שנה, ולא זכינו להגאל עדיין, אולי בשבת זה נזכה להגאל על ידי התעוררות תשובה מלעילא. (פרי צדיק)

שבת בראשית שייכת עוד לימים הנוראים וכשעברו הימים הקדושים והנוראים שהיו לנו הרבה מצוות במחשבה ודיבור ומעשה, מצוות עשה דאורייתא ומצוות דרבנן, וכשאדם נותן אל לבו, שהיה באפשר לקיים אותן המצוות, ביתר קדושה ובטהרה, וביותר השתקוקות וגעגועין, עולה מורא על ראשו, שחס ושלום אי אפשר לתקן עוד אחר שכבר עברו הימים הקדושים, אל יאמר כן ולא יתאייש מלשוב, כי כעת היא השבת הראשונה בשנה זו, והיא שייכת עדיין לימים הקדושים, על כן יש בכח שבת זו לתקן הכל על נכון. (מהר"י)

אי' בזוה"ק כי מילת ראשית הראה על ע' תרעין לאורייתא, הרי אומר שממלת בראשית נמשיך הפנים לכל התורה, כמו כן בשבת בראשית נפתח פנים לכל התורה, ולבני ישראל הדבקים בתורה נמשך הפנים לכל אחד מישראל משבת בראשית למשך כל ימות השנה. (חידושי הרי"מ)

וביותר בשבת בראשית שהוא הכנה לכל שבתות השנה כמ"ש בסה"ק. (תפארת שמואל)

אבי ז"ל אמר מפני מה נקרא שבת זו שבת בראשית, הלא שבת תשובה היא שבת הראשון לשבתי השנה, רק כי בשבת הזה נכללין כל שבתי השנה. (כנסת ישראל)

ובפרט שבת אחרי שמחת תורה, שהכל מודים שבשבת ניתנה תורה וכל ההשפעות הטובות שנמשכות לעולם הזה הן ע"י תורה ושבת. (דברי שמואל)

טעם למה נקרא שבת בראשית, ולמה לא נקרא כן פרשת נח או פרשת לך, "שבת נח", "שבת לך" אמר מורי חמי הגאה"ק אר"י דבי עילאי אבד"ק ווישניצא זלה"ה, דהענין כך הוא דבימים הנוראים הקדושים כל אדם היה לו אז הרהור תשובה וקיבל אז על עצמו איזה הנהגה טובה, כל איש לפי ערכו ומדרגתו, לכן נקרא: "שבת בראשית", שמזכירין להאדם שמה שעבר עבר ומעתה מתחיל סדר חדש וישתדל את עצמו שיהיה מעתה טוב. (דברי יחזקאל)

הגאון הקדוש מצאנו זי"ע אמר טעם אמאי נקרא שבת זו "שבת בראשית", ולא כן הדבר בשבת פרשת נח ולך לך וכו', וביאר דהנה אמרו רז"ל במדרש דהעושה תשובה הקב"ה בורא אותו בריאה חדשה, ולפי זה נמצא דאחרי הימים נוראים אשר בני ישראל עשו תשובה וטהרו את עצמם מכל חטא ופגם, הרי הם כקטן שנוול מחדש, והלכך נקראת השבת הראשונה על שם המאורע "שבת בראשית", ראשית הבריאה החדשה של כלל ישראל. (עטרת חיים)

הנה השבת הזה הוא בין קיץ לחורף, כי הוא סיום ימי הקיץ והתחלת ימות החורף, והשבת מקשרם ומחברם בסוד אור ישר אור חוזר, והנה עיקר עבודתינו בימי הרצון שעברו עלינו להמשיך רפואה לחולי ישראל והבריאים לא יחלו ח"ו, ולכוונה זו אנו אוכלין תפוח בדבש בליל ראש השנה, כי התפוח מסוגל להמשכת הרפואה, כמו שאמרו ז"ל (ע"ז מ:): אצל רבי, שהיה לו חולי מעיים והביאו לו יין של תפוחים ונתרפא, ועיין כתבי מרן זצ"ל ב"אמרי נועם" על המועדים, אשר ש"ה עקידה עולה תפוח - כי השופר [הוא] זכר לאילו

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — צ — בלתי מוגה

יום ה' פרשת עקב תשס"ט לפ"ק

ביקור הגאון רבי צבי ראטבערג שליט"א

ראש ישיבת בית מאיר בני ברק

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א - בקרית יואל יע"א

ונתלווה אליו הגאון רבי פתחי' פריעד שליט"א רב דקהל בני ישראל בבארא פארק

ווערטער, א חודש שפעטער איז דער חזון איש נפטר געווארן.

צווי וואכן פאר די פטירה פונעם חזון איש ער אריין צו אים, האט אים דער חזון איש געפרעגט נו, ר' יחיאל ווען שטעלט מען זיך בויען? האט ער געהאלטן אז ס'איז א צוואה פונעם חזון איש. אין ער האט טאקע געבויט דארטן, און האט אריבער געפירט די פאר סטענדערס וואס ס'איז געווען ביים בית המדרש פונעם חזון איש, און ער האט דאס גערופן בית הכנסת חזון איש, און האט מקפיד געווען מזאל עם נישט רופן לעדערמאן.

רבינו: די גאס רופט דאס אבער יא אזוי...

וחרו לדבר מישיבת בית מאיר

רבינו: וויפיל בחורים איז דא אין די ישיבה?

ר"י בית מאיר: מיר האבן היינט קרוב צו צוויי הונדערט בחורים אין ישיבה גדולה, און הונדערט בחורים אין ישיבה קטנה, און א כולל פון פופציג-זעכציג יונגעלייט - היינט אין ארץ ישראל רופט זיך דאס נישט א גרויסע ישיבה.

מיין טאטע איז געווען א תלמיד מובהק פון רבי ירוחם לייבאוויטץ דער משגיח פון מיר - ס'איז נישט געווען א טאג וואס ער האט אים נישט דערמאנט - זאגט מען איבער אז רבי ירוחם האט זיך אמאל געטראפן מיטן אלטן פון נובהרדוק, דער אלטער פון נובהרדוק האט דאך געמאכט צענדליגע ישיבות, האט ער געזאגט פאר רבי ירוחם, איך האב שוין געמאכט דרייסיג ישיבות, דא אין דארטן, וואס האט איר שוין אפגעמוהן, האט רבי ירוחם

רבינו קיבלם בכבוד ודיברו אהדות ישיבת בית מאיר

רבינו: ס'קומט מיר אמאל אויס צו זיין אין בני ברק, מיין שווער וואוינט אויך אין בני ברק, בין איך דורך געגאנגען די ישיבה, האב איך עם שוין געזעהן, ס'איז א גרויסע ישיבה, ס'איז שוין פופציג יאר די ישיבה.

ר"י בית מאיר: יא, איין אין פופציג יאר... ס'איז איינס פון די עלטסטע ישיבות אין ארץ ישראל.

דעמאלטס איז אלעס געווען ליידיג, ס'איז געווען נאר וויזשניץ, אין נאר דאס הויז וואו דער סטייפעלער (הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי ז"ל) האט געוואוינט, אין די קליינע שוהל'כל וואס רופט זיך לעדערמאן - היינט איז דאס א גרויסע שוהל - האבן מיר דארט אנגעהויבן די ישיבה.

ווען דער חזון איש האט געדארפט ארויס גיין פון זיין דירה, וואו ער האט געוואוינט, דארט איז היינט דער בנין פון די תלמוד תורה תשב"ר

רבינו: דאס איז לעבן שיכון סאטמאר.

ר"י בית מאיר: יא ממש לעבן סאטמאר. דער איד וואס האט דאס געהאט פארדונגען פארן חזון איש, האט געהאט מרמז געווען פאר'ן חזון איש, אז ער דארף שוין ארויס גיין פון דארט. איז דאס פלאץ וואו ס'איז היינט לעדערמאן האט געהערט פאר כולל חזון איש, איז דער איד ר' יחיאל לעדערמאן אריין צום חזון איש - ער איז געווען א קלוגער איד - אין געזאגט אז ער איז מוכן צו בויען א דירה פארן חזון איש מיט א בית מדרש'ל בתנאי אז ער וועט אויך וואוינען דארטן, דער חזון איש האט מסכים געווען צו זיינע

געזאגט איך האלט נאך ביי מאכן איין ישיבה, און כ'האב נאכנישט אויסגעפירט...

רבינו: מ'זאגט, אז דער דברי חיים האט געזאגט - בענוותנותו - אז אין די יונגט האט ער געמיינט אז ער וועט מתקן זיין די גאנצע וועלט, ווען ער איז עלטער געווארן האט ער שוין געזעהן אז די וועלט וועט ער נישט קענען מתקן זיין, אבער כאטשיג די מדינה וועט ער קענען מתקן זיין, שפעטער האט ער געטראכט כאטשיג די שטאט, און שפעטער האט ער געוואלט די משפחה, נאכדעם האט ער געזאגט הלואי זאל איך מיך אליין קענען מתקן זיין...

*

רבינו: וואס לערנט מען?

ר"י בית מאיר: דעם יאר האט מען געלערנט בבא מציעא, איצט גייען מיר לערנען מכות.

רבינו: וואס האט מען געלערנט בעיון אין בבא מציעא?

ר"י בית מאיר: ווינטער האבן מיר געלערנט שנים אוחזין מיט אלו מציאות, און יעצט האבן מיר געלערנט המפקיד. אין ישיבות איז דאך געווארן א מצב - דער רבי ווייסט דאך אזוי - אז מ'לערנט היינט שטייט, אמאליגע צייטן האט מען אנגעיאגט, איך געדענק ווען איך האב אנגעהויבן צו זאגן שיעורים - ווען איך בין געווען א יונגערמאן - אין חודש אלול האבן מיר געלערנט המפקיד, אין היינט לערנט מען א גאנצן זומער פרק המפקיד.

רבינו: האט מען יעצט געענדיגט דעם פרק המפקיד, יא?

ר"י בית מאיר: מ'האט געענדיגט, ווייל מ'האט אביסל איבערגעהיפערט, און מ'האט אנגעהויבן שליחות יד (ב"מ מא.).

רבינו: שליחות יד צריכה חסרון, ס'איז א שווערע סוגיא, ס'איז שווער אבער גאנץ המפקיד איז אזוי, יעדער עמוד יעדער בלאט, גול מחמשה (ב"מ לו.) א.א.וו.

הגר"פ: מ'זאגט אז מסכת ביצה איז אזוי ווי א איי, מ'קען עס קאכן און מאכן הארט, און מ'קען ס'זאל זיין ווייעך.

רבינו: דער התם סופר האט אזוי געזאגט. (כן מובא בהקדמה להודושי התם סופר על מסכת ביצה).

ר"י בית מאיר: וואו איז יא דא א לייכטער גמרא, דער חזון איש האט אמאל געזאגט אזא לשון, כ'האב זיך קיינמאל נישט געטראפן מיט א לייכטער גמרא, א תלמיד חכם האט מיר פארציילט אז ער האט געפרעגט דעם חזון איש וואס איז דער שווערסטער פרק אין ש"ס, האט אים דער חזון איש געזאגט "פרק כירה" (שכ"ס' שבת).

רבינו: ווייל ס'איז סתם גזירות חז"ל?

ר"י בית מאיר: כ'ווייס נישט, כ'האב טאקע געטראכט וואס קען זיין א שוועריקייט אין 'כירה', אין הלכה איז עס שווער, די סימנים רנ"ג רנ"ד אין שו"ע או"ח זענען שווערע סימנים, אבער עד כדי כך?

נאך האט דער חזון איש געזאגט אז די שווערסטע מסכתא איז מסכת כתובות.

רבינו: אין כתובות איז דא שווערע פרקים.

אבער המפקיד איז זייער א שיינער פרק, ס'איז גוט צו לערנען מיט בחורים, ס'לערנט זיך זייער גוט.

הגר"פ: פונעם ראגעטשאבער איז דא א תשובה אין צפנת פענח וואו ער שרייבט אז איינער וויל לערנען סדר נזיקין, רעכנט ער אויס וואס מ'דארף לערנען, און כתובות רעכנט ער אויך אויס וואס מ'דארף לערנען, דאס מיינט אז צו קענען סדר נזיקין דארף מען אויך קענען מסכת כתובות.

רבינו: די ראשונים רופן אן כתובות ש"ס קמן.

ר"י בית מאיר: כ'האב געהערט פון א גדול וואס איז דער פשט אז כתובות איז א ש"ס קמן, האט ער געזאגט אז ס'איז נישטא קיין איין מסכת אין ש"ס וואס איז נישט דערמאנט אין כתובות, אבער איין זאך האט אים געארט אז ער האט נישט געפונען 'ביכורים', ביו ס'איז אים איינגעפאלן אז ס'שטייט דארט (דף קה) כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים...

איך האב געהאט א פעטער וואס האט אמאל געזאגט אויף יענער סוגיא, די גמרא זאגט דארט אז ס'איז געקומען איינער און האט געמאכט עפעס א קליינע טובה, און שפעטער האבן זיי געוואלט דן זיין, האבן די תנאים געזאגט פסלינא לך לדינא, לכאורה ס'איז דאך נאר געווען א קליינע זאך און שוין הייסט דאס שוין א נגיעה, האט ער געזאגט אז דער קוק איז פארקערט, ס'נעמט זיך נישט פון קטנות פון די נגיעה, נאר ס'נעמט זיך פון די גדלות פון הכרת הטוב, א קלענערער דיין וואלט דאס אפשר יא געקענט פסק'נען, אבער א גרויסער דיין, ווייל ער איז אזוי גרויס, האט ער א געוואלדיגער קוק אויף הכרת הטוב, ווערט דאס א נגיעה.

רבינו: מידות טובות איז א געוואלדיגער זאך, און הכרת הטוב איז דאך א מדה טובה, מ'קומט אריין אין בית המקדש און מ'ברענגט ביכורים, איז מען מזכיר חסדי המקום, שאינו כפוי טובה (לשון רש"י בפ' כי תבוא).

ר"י בית מאיר: אין שיטה מקובצת אין בבא קמא שטייט אז מ'איז געקומען דן זיין ביי דעם רי"ף וועגן א מרחיק, האט

ער געזאגט לא אדון במרחץ זו שנהניתי ממנה. ער האט געפילט אז ער האט שוין א נגיעה, וועגן דעם קען ער שוין נישט דן זיין.

רבינו: די גמרא (פנהדרין יח:) זאגט אז א כהן גדול טאר נישט זיין פונעם בית דין אויסצורעכענענען מעבר זיין את השנה וועגן צינה ופרש"י שם, שכהן גדול אינו רוצה שתתעבר השנה מפני הצינה, שצריך למבול ולקדש ביום הכיפורים חמש טבילות ועשרה קידושים, ואם תתעבר שנה הרי תשרי במרחשוון, וצינת מרחשוון תהיה בתשרי.

ר"י בית מאיר: דער חזון איש קערט איבער וועלטן איבער דעם, ווייל די בעלי מוסר ברענגן א ראייה פון דעם אז אפילו דער גרעסטער מענטשט קען האבן א נגיעה, שרייבט דער חזון איש און אמונה ובטחון (פרק ג) אז מ'טאר נישט אזוי זאגן, א אדם גדול האט נישט קיין נגיעות, איי וועסטו פרעגן א שאלה וועגן שוחד [שאמרה תורה (דברים טו, יט) כי השוחד יעור עיני חכמים], דאס איז שוין א גזירת הכתוב, פרעגט ער וואס איז מיט דעם כהן גדול – די בעלי מוסר ברענגען די עיקר ראייה פון כהן גדול [שאסור לדון בענין עיבור שנה] – זאגט דער חזון איש אז עיבור השנה גייט אריין אין דין. און א דין גייט אריין אין די גזירת הכתוב פון שוחד.¹

רבינו: דער משנה למלך (פ"ז הל' נדרים) פרעגט די קשיא אויף די גמרא (ברכות לב.) ויחל משה מלמד שהתיר לו נדרו, ער איז דאך א נוגע ודהש"ת אמר לו כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, ואם אין ישראל ח"ו אין לו גדולה, זאגט דער ישמח משה (פ' כ"ט ט"א) אז משה רבינו האט מסלק געווען די נגיעה און האט געזאגט ועתה אם תשא הטאתם ואם אין מחני נא מספרך, צי יא צי ניין מחני נא מספרך, אזוי האט ער געקענט מתיר נדר זיין, דאס איז געווען דער כח פון משה רבינו אז ער האט געקענט מסלק זיין די נגיעה.²

*

ר"י בית מאיר הראה על הרב גארעליץ שהתלזה אליו **זאמר:** מיין טאטע (הג"ר מאיר ראמבערג) ז"ל איז געווען מיט איהם ביים סאטמאר רבי'ן ז"ל (מרת רבינו בעל דברי יואל).

הרב גארעליץ: ווען אונז זענען מיר אריין צום רבי'ן איז געווען געפאקט די צימער מיט מענטשן, כ'האב געזעהן אז מ'וועט דארפן ווארטן אסאך צייט ביז מ'וועט קענען אריינגיין, בין איך צוגעגאנגען צו ר' יוסל אשכנזי און איהם געזאגט אז ס'איז דא א ראש ישיבה פון ארץ ישראל, האט ער מיר געזאגט אז מיר קענען גלייך אריינגיין – ס'איז חצות ביינאכט – און ס'איז געווען ליכטיג.

רבינו: יא, ער האט געהאט אזא לעכטיגע צורה. **והמשיך הרב גארעליץ לספר:** האט דער רבי געפרעגט זיין טאטן אויף וואס זענט איר געקומען קיין אמעריקא, האט ער געזאגט אז ער האט געמאכט א ישיבה און ס'איז שווער מיט געלט, האט דער רבי געזאגט, נו, ב"ג (ראש הכופרים שר"י) איז יעצט דא – דעמאלטס איז ער געווען אין אמעריקא – און האט געזאגט 'מקשה זהב', אז ס'איז 'מקשה' [היינו אם אין לוקחים ממון מהכופרים רק מייגעיים עצמם לקבוץ הממון ממקום טהור] איז עס זהב, אז ס'איז 'זהב' איז עס 'מקשה'.

רבינו: דאס איז א חתם סופר, ער טייטש אזוי... רבינו שאל על מטרת כוואו, והשיב שבא על שמחת נישואין, וגם ברצונו לאסוף מעות לצורך הישיבה, אולם לא עולה בידו כ"ב אלא הוא נוסע מפעם לפעם למעקסיקא לצורך החזקת הישיבה. **ר"י בית מאיר:** מיר האבן א זכות פון העמדת התורה אין מעקסיקא.

רבינו: ביי די ספרדים דארט איז דא ערליכע צווישן זיי. **ר"י בית מאיר:** אביסל איז עס אין אונזער זכות, מיט פינף און דרייסיג יאר האבן מיר אנגעהויבן צו נעמען תלמידים פון דארט, און אזוי האט זיך אוועק געשטעלט דארטן אביסל תורה, איז פון די רוחניות האבן מיר אויך אביסל גשמיות.

רבינו: נו, אזוי גייט עס ארון נושא את נושאי (סוטה לה).³ **ר"י בית מאיר:** כ'האב אמאל געזאגט אויף דעם וואס דער רבי האט געזאגט [ארון נושא את נושאי] אז

1

ע"י מש"כ מרת רבינו בעל דברי יואל ז"ל בענין זה בקו' על הגאולה ועל התמורה סי' פ"ז.

2

ע"י מ"ש בזה מרת רבינו ז"ל בויואל משה (מאמר א סי' קמ"ו), ובדברי יואל (פ' ח"י שרה עמ' תפ"א) בבאור נאה בכמה ענינים, וע"ע בשו"ת דברי יואל (סי' קמ"ג אות ה').

3

כ"כ בספ"ק תולדות יעקב יוסף (פ' תעוה) ז"ל עה"פ ויקחו אליך, דוי ל' למימר ויתנו, הגם דיש לומר דמצינו ארון נושא את נושאי, כי המפורסם התלמידי חכמים הם נותנים ובאמת הם לוקחים השפע לעצמם על ידי זה, עכ"ל.

ודיברו אודות לימוד מס' ראש השנה והסוגיות שבה

רבינו: מצוות לאו ליהנות ניתנו (ר"ה כה). איז א פלא פון א זאך, א מצוה איז דען נישט א הנאה, איז וואס איז יא א הנאה אויב נישט א מצוה.

ר"י בית מאיר: א הנאה וואס טויג נישט פון א איסור איז א גשמייות/דיגע הנאה, רוחניות איז אנדערש.

רבינו: דער ריטב"א (ר"ה כה). מוטשעט זיך, ס'איז דאך דא שכר מצוה. ענטפערט דער פעטער ז"ל [מין רבינו בעל דברי יואל] (לשבת שובה אות י) אז מ'זאגט שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), וועגן דעם מצוות לאו ליהנות ניתנו.

אבער לכאורה וואס טוהט זיך מיט די מצוות וואס ס'איז יא דא שכר, ס'איז דאך דא אזעלכע מצוות, וועט מען דען זאגן ביי זיי מצוות ליהנות ניתנו?

נאר, ווען ער זאל נישט טוהן די מצוה ווייל ער איז נאנס וועגן די עבירה [כגון שאינו תוקע משום שהשופר הוא של עולה האסורה בהנאה] באקומט ער דאך אויך שכר כאילו עשאה (ברכות ה). קומט אויס אז ער האט שוין נישט קיין הנאה פון שכר מצוה פונעם מקיים זיין, קומט אויס אז ער האט נישט קיין הנאה פונעם מקיים זיין די מצוה.

ר"י בית מאיר: כ'האב אמאל געזעהן אין סוף ספר לב אריה (עמ"ס הולין) ברענגט ער פונעם בכור שור - דאס איז דער תורת חיים - וואס זאגט פארוואס איז טאקע שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וואס איז דער טעם פון דעם, מ'זאגט נאך פונעם גר"א, אז אין די גאנצע וועלט קען מען נישט באצאלן שכר אויף איין מצוה.

רבינו: ליכא, ס'איז נישטא...

ר"י בית מאיר: יא, אבער בפשטות איז דאך דאס נישט אזוי, זאגט דער בכור שור (הולין קמא:) אז ביים רבנו של עולם גייט שכר צוזאמען מיטן עונש, און אזוי ווי אויף א ביטול מצות עשה איז נישטא קיין עונש, איז אויך נישטא קיין שכר בעולם הזה.

רבינו: דער בכור שור זאגט דארט, אז דאס וואס מ'זאגט שכר מצוה בהאי עלמא ליכא איז נאר אויף מצוות עשה, אבער אויף לא תעשה וואס אויף דעם איז יא דא א עונש אויף דער וועלט, ממילא איז אויך דא שכר בהאי עלמא.

ר"י בית מאיר: און דער לב אריה זאגט לויטן בכור שור, אז אויף צוויי מצוות עשה איז יא דא א עונש, פסח און מילה, ווייל אויף זיי איז דאך דא א עונש כרת, און וועגן דעם ביי יציאת מצרים האט דער אויבערשטער געגעבן פסח און מילה כדי צו קענען באצאלן שכר פאר די אידן.

מ'טרעפט ביי קריעת ים סוף האט מען געדארפט אריבער גיין אין ים, און ביים ירדן שטייט אז די כהנים זענען געשמאנען ביי דעם ירדן, און דער ירדן איז געווארן צוויי און כלל ישראל איז אריבער, און נאכדעם שטייט (יהושע ה, טו) ויאמר ה' אל יהושע וגו' צוה את הכהנים וגו' ויעלו מן הירדן.

רבינו: זיי זענען שפעטער אריבער געפלויגן העכער דעם ירדן, ווייל ארון נושא את נושאי.

ר"י בית מאיר: איז לכאורה שווער אז ביי קריעת ים סוף האט מען אויך געקענט מאכן אזוי, מ'זאל אריבער גיין פון אויבן. בפשטות איז דא געווען פאר קבלת התורה, און ביים ירדן איז שוין געווען נאך קבלת התורה.

רבינו: דער אמת איז טאקע אזוי, ס'איז אינגאנצן אנדערש נאך קבלת התורה פון פאר קבלת התורה.

ר"י בית מאיר: דאס האט מען טאקע געוואלט ווייזן אז ארון נושא את נושאי.

דער לשון איז נושא את 'נושאי', אז מ'טראגט די תורה, דעמאלטס איז דער ארון נושא.

מיר האבן אמאל געזאגט א מלומד - ווי עס רופט זיך - אז די גאלד וואס איז געווען אין דער ארון האט געוואויגן עטליכע טאן, און ס'איז בכלל נישט געווען שייך אז מענטשן זאלן אויפהייבן דעם ארון, איז מוכרח אז ס'איז געווען נושא את נושאי, אבער דער תירוץ איז מסתמא אז מ'האט געמוזט פראבירן אויפהייבן.

רבינו: דאס איז וברכתך ככל אשר תעשה (דברים לו יח), א מענטש דארף דאך צו טוהן, ובפרט ביי רוחניות איז דאך זיכער אזוי, הבא לטהר מסייעין אותו (שבת קד). דאס איז דאך ביי די תורה הק', דער אויבערשטער איז מקיים עזוב תעזוב עמו (שמות כג ה), אבער ס'דארף זיין 'עמו', מ'מוז עפעס טוהן צו דעם.⁴

עי' בייטב פנים (הוד והדר אות כט) שהאריך בענין זה כי מלחמת היצר נדמה למשא הרובץ על כתפו של האדם, והקב"ה העוזר לו מקיים כזה פריקה וטעינה, עיי"ט. אולם בייטב לב (פ תצא) כתב דעל פי חוקי התורה במצות פריקה וטעינה כתיב (שמות כג ה) עזוב תעזוב עמו, (דברים כב ה) הקם תקם עמו, ופירש"י עם בעליו, אבל אם הלך וישב לו מנגד ואמר לו אם רצונך לטעון או לפרוק טעון או פרוק פטור. והקב"ה שומר חוקי התורה, ואם כן אם האדם טוען או פורק או כביכול מחויב לצאת עמו לטעון עול מלכות עלינו, ולפרוק מעלינו ומעליו עול הגלות והשעבוד, מה שאין כן אם האדם אינו טוען עליו עול מלכותו יתברך, אז כביכול הוא וישב לו מנגד, עכדה"ק.

א שידוך, נו, אבער אז ער מאכט השבונות מיטן רבוננו של עולם, אויף דעם איז שוין דער גרויסער עונש ר"ל.

רבינו: דער ישמח משה (פ' אהרי) זאגט זייער א שיינעם מעם אויף דעם וואס ווייל ער האט נישט עוסק געווען אין פריה ורביה האט ער באקומען אזא עונש, ווייל דער אויבערשטער האט באשאפן די וועלט מיט מידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים האט ער משתף געווען מידת הרחמים, און אין היכל פירט מען זיך מדה כנגד מדה, איז אויב איינער איז הושש אויף קיום העולם, איז מען ביי איהם אויך הושש אויף קיום העולם, אבער אויב ער איז נישט עוסק אין פריה ורביה, איז ער דאך נישט הושש אויף קיום העולם, פירט מען זיך מיט איהם מיט מידת הדין, און מידת הדין איז כי מת אתה בעולם הזה ולא תחיה בעולם הבא.

וכיבדו רבינו לבוד על היין

ר"י בית מאיר: דער רבי זאל געבן א ברכה.

זבירכו רבינו: לחיים, לחיים טובים ולשלום, דער אויבערשטער זאל העלפן איר זאלט האבן ברכה מיט הצלחה צו קענען מרביץ תורה זיין פאר אידישע קינדער מיט געזונט און מיט נחת און סייעתא דשמיא.

ר"י בית מאיר: אמן.

רבינו הראה על הד"ג' פתחי' פריעד שליט"א

זאמר: דאס איז א שכן טוב (בימות הקיץ קבע מקומו בא' ממעונות הקיץ שבסביבות קרית יואל).

ר"י בית מאיר: א שכן לזמן...

רבינו: אין שכן איז נישטא קיין חילוק, ובפרט ל' יום איז דאך א קביעות (עי' שו"ע או"ח סי' תכ"ט ס"א).

ואיחל רבינו לכל הנאמרים

רבינו: מ'האט פריער גערעדט פון המפקיד, ווען א איד ווערט געבוירן גיט איהם דער אויבערשטער א פקדון די נשמה, מ'דארף זיין משמרה במהרה (לשון הגמרא נדה ל:), א מענטש ווערט א שומר.

א' הנוכחים: משביעין אותו... (לשון הגמ' שם, משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע)

רבינו: דאס איז דאס לשון הגמרא, אבער שבועת השומרין איז אלעמאל נאך די שמירה...

מזעהט אבער 'הוי שומרה במהרה' אז ס'איז א ענין פון שמירה.

ר"י בית מאיר: דער שפת אמת אין פרשת משפטים האט א גאנצן שמועס ביי שואל, אז יעדער מענטש איז א שואל וואס כל הנאה שלו און אפילו אויף אונסן איז ער חייב.

רבינו: דער זיידע ז"ל דער עצי חיים (ה"ב פ' במדבר) זאגט מיט דעם וואס איז געווען דאס ענין פון כפיית הר, פארוואס האט מען כופה געווען, זיי האבן דאך געזאגט נעשה ונשמע? אזוי פרעגט תוס' (שבת פה.), נאר זאגט ער אזוי, אז דער באשעפער האט געוואלט אז מיזאל קענען באקומען שבר, זיי האבן טאקע געזאגט נעשה ונשמע, אבער דער אויבערשטער האט זיי געזאגט אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, איז דאך שוין אויך דא א עונש, און אז ס'איז דא א עונש איז דאך אויך דא שבר.

ר"י בית מאיר: כ'ויל זאגן דעם רביץ א ווארט וואס כ'האב געטראכט, און איך קלער אז ס'איז א ווארט וואס פאסט בזמן הזה, די גמרא זאגט (מנחות מא.) אז דער מלאך האט געטראפן רב קטינא און האט איהם געפרעגט דו גייסט נישט מיט ד' כנפות ציצית של תכלת מה תהא עליה, האט ער איהם געפרעגט ענשיתו אעשה, האט ער געזאגט, יא, בעידן ריתחא איז מען מעניש אויף א עשה, במילא דאכט זיך אז היינט קומט זיך אויף אלע מצוות זאל מען באצאלן, איז דען דא עפעס א גרעסערער עידן ריתחא פון היינט...!?

רבינו: כ'האב אמאל געזאגט אויף די גמרא אין מסכת ברכות (דף ה.) ביי חזקיהו המלך, אז דער נביא האט איהם געזאגט (מלכים ב' א.) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה, כי מת אתה בעולם הזה, ולא תחיה בעולם הבא, האט ער געפרעגט מאי כולי האי, האט ער איהם געזאגט משום דלא עסקת בפריה ורביה, זעהט מען אז אויף פריה ורביה איז דא א עונש, במילא צאהלט מען שבר בעולם הזה, אזוי קומט אויס לויט דעם בכור שור, אז וואס ס'איז דא א עונש איז אויך דא שבר.

ר"י בית מאיר: סתם אזוי איז די גמרא שווער, פארוואס פאר מבטל זיין א מצות עשה קומט איהם אזא עונש בעולם הזה און בעולם הבא.

רבינו: די גמרא זאגט דאך ער האט מבטל געווען פריה ורביה.

ר"י בית מאיר: יא, אבער ס'קען זיין נאך א ענין אין דעם, ווייל ער האט איהם געפרעגט פארוואס האסטו נישט עוסק געווען אין פריה ורביה, האט ער געזאגט אז ער האט געזעהן דנפקין בנין דלא מעלי, האט ער איהם געזאגט בהדי כבשי דרחמנא למה לך, קומט אויס אז ווען איינער קומט און זאגט תירוצים אז עס מאכט זיך פאר איהם נישט

ר"י בית מאיר: ס'איז דא לידער מענטשן וואס ווילן נישט דעם בעליו עמו, און אז מזויל נישט דעם בעליו עמו איז מען חייב.

רבינו: ס'קען זיין פשט אין דעם וואס די מדרש (אי"ר פתיחתא ס"ב) זאגט אז דער אויבערשטער האט אויף אלעם מוותר געווען און האט נישט מוותר געווען אויף ביטול תורה, פארוואס טאקע אויף ביטול תורה נישט, נאר אז א איד לערנט איז דאך שכינה עמו, אזוי זאגט די משנה אין אבות (פ"ג מ"ו), במילא אויב ס'איז שכינה כנגדו איז דאך בעליו עמו, איז אז מ'האט נישט געלערנט איז נישט געווען בעליו עמו.

ר"י בית מאיר: ס'זעהט זיך אויס אז המאור שבה מחזירו למוטב (שם), מיינט מען די שכינה כנגדו, דאס איז המאור שבה.

רבינו קם ללוותו

זאמר: איר זענט שוין אמאל געווען אין קריתיואל?

ר"י בית מאיר: ניין, דאס איז די ערשטע מאל.

רבינו: קרית יואל איז נישט אמעריקא.

הגר"פ: רבי יעקב קאמינעצקי האט מיר אמאל געזאגט אז די קינדער וואס וואקסן אויף אין קרית יואל וועלן זיין ערליכע קינדער, מזוועט זעהן אויף זיי וואס מזעחת נישט אויף דער וועלט אזעלכע קינדער.

רבינו: ס'איז א יחיד במינו.

ר"י בית מאיר: ס'איז כח הפועל בנפעל.

ר"י בית מאיר מסר לרבינו כמתנה את ספריו

המשה ברכים עה"ת

ורבינו עיין בכמה מקומות כמו"ש בכיאר המקראות

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות והצלחה וכל טוב

רבינו: על כל פנים אויף פשיעה איז זיכער אז ער איז חייב...

א' הנוכחים: ס'איז דאך בעליו עמו...

רבינו: דער אור החיים הק' אליינס אין פרשת משפטים דערמאנט דעם אז ס'איז בעליו עמו, ס'איז דא וואס נעמען דאס פאר א מליצה ישרה אז דער אויבערשטער איז דא, איז דא דער פטור פון בעליו עמו.⁵

אבער דער אור החיים הק' דערמאנט דאס אין די פרשה פון די שומרון, און ער זאגט אז דער באשעפער האט זיך מתנה געווען וועט מען זיך נישט קענען פטר'ן.⁶

5

הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר הקור דן ח"ג פ"ד) מליצה ישרה בעד בני ישראל לכפר עליהם על כל דבר פשע, משום דקי"ל בדיני שומרים (שמות כב יד) אם בעליו עמו לא ישלם, והנה אנו צריכין לשמור את הנשמה אשר הפקד בידנו לבל יפגם על ידי הטא ועון, כאמרם (דה) נשמה שנתן בך טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה מוטב, ואם לאו הרנינו נטלה מוכך. אך מאחר שהקב"ה שוכן בתוכנו ושומרינו ומצילנו בכל עת ובכל שעה, אם כן אף שהטאנו הוי ליה שמירה בבעלים ואנו פטורים מהעונש החמור, עכ"ד. (ועיין בכסף נבד פ' תשא ובראש חד פ' תצוה).

אמנם לכאורה יש לעיין אם מליצה זו שייך לומר אף על הפשעים אשר יעשה האדם לאשמה בה במרד ובדון, דהנה מצינו בגמרא (בבא מציעא גה.) פשיעה בבעלים פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר חייב וחד אמר פטור, מאן דאמר חייב קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו, הלכך אם בעליו עמו דכתיב גבי שואל, נדרש על שומר שכר שלפניו, ולא על שומר חנם שלפני פניו, ופשיעה בשומר שכר ובשואל לא כתיב וילפינן לה משומר חנם, וכי כתיב אם בעליו עמו לא ישלם אשואל ואשומר שכר אהנך חיובי דכתיב בהו בהדיא הוא דמיכתב, ופשיעה בבעלים חייב, ומאן דאמר פטור קסבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו, וכי כתיב אם בעליו עמו אשומר חנם נמי כתיב, ופשיעה בבעלים פטור, עיי"ש. נמצא כי שמירה בבעלים במקום פשיעה ודון תליא במחלוקת האמוראים אם מקרא נדרש ולפני פניו או לא.

6

וזה לשון האור החיים הק': אם בעליו עמו וגו' יש לנו לדון במשפט זה, האם נשפטה בדין זה לעולם הבא, כשיבוא בעל הפקדון הוא אדון העולם, אשר הפקיד הנפש ביד האדם לשמור, דכתיב (דברים ד ט) ושומר נפשו מאד, כשיבא לתבוע פקדונו מכל אחד, ונמצא נגנב, או נשבר, או נשבה, או מת, וכי, האם יכולין הנפקדים ליפטר בטענת בעליו עמו, כי אמרו ז"ל (ב"מ גז) אפילו אמר לו השקיני מים ושאל ממנו חפצו הרי זה שאלה בבעלים, והוא הדין כל השומרים, והן האדון קדם לזון ולכלכל מיום היות האדם, והוא הנופח באף האדם נשמת חיים, ומתעסק בצורכי אדם, מלבד אשר יעשה לכללות העולם, מחדש בכל יום מעשה בראשית, לזה יקרא בעליו עמו מתחילה ועד סוף, והרי שומרי הנפשות פטורים, הגם שלא ישיבו הנפש כמו שנתנה. ואומר לנפש אדם אל תבטחי בעושך משפט זה, כי לבי סיבות לא יפטר

בטענה זו, הא' כי כאן פירש בפירוש שיתחייבו השומרים, וכל תנאי שבשמירה קיים וכאמורם בהשוכר את הפועלים (ב"מ גה) מתנה בעל הפקדון על שומר חנם להיות חייב כשואל, והטעם כי כל תנאי שבממון קיים, והוא הדין שיכול להתנות המפקיד על השומר שיתחייב הגם שהוא בבעלים, ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה בדרך זה, עיי"ש עוד באריכות.

דברות קודש מכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

נעילת החג שמחת תורה תש"ע לפ"ק

בביהמ"ד הגדול דקהל יטב לב דסאטמאר וויליאמסבורג

והנה חג המצות נקרא על שבה ישראל, ככתוב (שמות יב לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות וגו' וגם צידה לא עשו להם, ופירש"י מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו האיך נצא למדבר בלא צידה אלא האמינו והלכו. ולזה בתורה נקרא יום טוב זה בשם חג המצות, כביכול השי"ת מספר שבח ישראל שאפו את הבצק עוגות מצות וגם צידה לא עשו להם. אבל אנו קורין אותו בשם פסח, על שבחו של הקב"ה, ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל, עכ"ד.

וממשיך שם אבא מארי זללה"ה דכדברים האלו י"ל גם לגבי חג הסוכות, כי ענני הכבוד מורה על שבחו של הקב"ה שהטיב עמנו בטובו ובחסדו הגדול והקיפנו בענני כבודו להגן עלינו ולשמרנו מכל רע, וסוכות ממש מורה על שבחן של ישראל, שקיימו מצות ה' במסירות נפש ויצאו מן העננים להלחם עם מלכי האמורי כאשר צוה ה'. והנה בני ישראל עושים סוכות כדי להלל ולשבח את הקב"ה על חסדיו שעשה עמנו בענני הכבוד, אבל הקב"ה בשמים ממעל משתבח בהם בישראל ואומר כי הסוכות הן על שם שבחן של ישראל שקיימו מצות ה' במסירות נפש. והשתא רבי אליעזר ורבי עקיבא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כי רבי אליעזר אומר ענני הכבוד היו, והוא הטעם שבני ישראל עושים סוכות, ורבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם, והוא הטעם של הקב"ה במצות סוכה, עכ"ד.

והנה ידוע העובדא דהוה אצל מרן החתם סופר זללה"ה בילדותו (שנולד בעיר פפד"מ), שפע"א ביום שמחת תורה לקח אותו הרב דמתא הגאון רבי אברהם אביש זללה"ה (בעל ברכת אברהם) והגביהו על זרועותיו ורקד עמו כך בשעת ההקפות, באומרו שהוא מרקד עם ספר תורה. והנה כבחינה זו מצינו גודל חיבתנו לפני המקום ית"ש, שנאמר (הושע יא ג) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על

הגלה נא ופרוס הביבי עלי את סוכת שלומך תאיר ארץ מכבודך נגילה ונשמחה בך.

ונראה בהקדם דברי כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה (סוכת שלם אות ד) בביאור מחלוקת רבי אליעזר ורבי עקיבא במס' סוכה (דף יא:) כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, ענני הכבוד היו, דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם. על פי דברי מרן דו"ז זללה"ה לבאר שיטת רבי עקיבא סוכות ממש עשו להם, ולכאורה מה נס היה בזה שנצטוינו לעשות זכר על כך. אמנם מבואר ברקח (הלכות סוכות סימן רי"ט) דהא דאמרין סוכות ממש עשו להם, היינו כשיצרו על ארץ האמורי של סיחון ועוג ועל כרכים שבארץ כנען, וכל זמן שלא כבשו וחלקו קורא יציאת מצרים. והנה כל זמן שהיו ישראל תחת ענני הכבוד היו שמורים מכל רע ולא היה שום אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, וכשנצטוו בגזירת ה' לצאת מן העננים למלחמה, היה להם בזה מסירות נפש גדול לקיים מצות ה', כי חוץ לענני הכבוד לא היה להם הגנה מן האויבים, ומה גם כי עצם המלחמה עם מלך קשה ומדינה קשה היה מסירות נפש לעשות רצון ה', אמנם השי"ת ברוב טובו וחסדו הגן עליהם באותן הסוכות להצילם מכל רע, ועל כן נצטוינו לעשות זכר על זה, ותכלית המצוה ללמד את בני ישראל לדורותיהם לקיים מצות ה' במסירות נפש, ועל זה נאמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, ומהם ילמדו וכן יעשו דורות הבאים לעשות רצון קונם במסירות נפש, עכ"ד. (ועיין בדברי יואל לסוכות אות ה).

עוד זאת נקדים מה שכתב בקדושת לוי (פ' בא) לבאר הענין שחג הפסח נקרא בתורה חג המצות, ואנו קורין אותו חג הפסח. כי כתיב (שיר השירים ו א) אני לדודי ודודי לי, היינו שאנו מספרים שבחו של הקב"ה, והקב"ה מספר שבחן של ישראל, וכדאיתא בגמרא (ברכות ו) תפלין דמארי עלמא מה כתיב בהו מי כעמך ישראל גוי אחד.

ובחינה זו נרגש לבני ישראל ביום שמחת תורה, שבני ישראל זכו לשמח עצמם בשמחת התורה "מען האט מוותר געווען אויף עסן, מען האט מוותר געווען אויף שלאפן, שמחת תורה מיינט נישט דאס, שמחת תורה מיינט, אידן טאנצן שעות ארוכות מיט די הייליגע תורה", ובאותו זמן אשר בני ישראל שישו שמחו בשמחת התורה שהוא שבחו של הקב"ה, היה שמחת תורה גם בשמים והקב"ה שמה עצמו ורקד עם הצדיקים קדושי עליונים שהם שבחו של ישראל.

אשריך ישראל מי כמוך, אשר בני ישראל זוכים למדריגה גבוהה הלזו, אשר באמת אי אפשר להבין איך בשר ודם יכול להתעלות למדריגה גבוהה כזה שהקב"ה יעשה מחול עם הצדיקים, וזה מורה על גדלותן ורוממותן של בני ישראל שיכולים להגיע למדריגות גבוהות ונשגבות.

והשי"ת יעזור, יוצאים אנו מהג הקדוש הזה, ונדע דברי רש"י (ויקרא כג לו) שהקב"ה אומר לישראל בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד קשה עלי פרידתכם. ובאמת אחר שזכינו שיעברו עלינו ימים קדושים, החל מראש חודש אלול וכו' הגים וזמנים לששון, ובפרט בימים האחרונים של הג, קשה עלינו מאד לפרוד מן ההג הקדוש הזה שזכו להתעלות ולשאוב מלא חפניים קדושה וטהרה והיזוק, בני ישראל התדבקו עצמם בהקב"ה, אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו, כי אנחנו אומה ולשון היחידה שזכינו לקבל התורה, בין אלפי אוה"ע שאין להם השגה מן התורה הקדושה ושמחת התורה, אינם משיגים הזכיה ללמוד התורה הקדושה ולשמוח עמה ולקיים מצות ה'.

יעזור השי"ת שנזכה כולנו לשנה טובה ומבורכת, עם בריאות ונחת ופרנסה בהרחבה גדולה, ונזכה לגדל בנינו ובני בנינו לתורה לחופה ולמעש"ט מתוך נחת ושמחה, עדי יקויים הגלה נא ופרוס הביבי עלי את סוכת שלומיך, ונזכה לראות בעינינו מה שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, יעזור השי"ת שנזכה כולנו לראות במו עינינו ולהיות מהנהו הבורתא כאשר יזכו בני ישראל לבחינה גבוהה זו, בגאולה שלימה בב"א.

זרועותיו, והובא ברש"י (שמות יד כ) על ענין יציאת מצרים. ולדרכינו אולי י"ל המכוון דהיינו שהקב"ה כביכול לוקח הצדיקים על זרועותיו ועושה עמהם ריקודין. וזהו סוד מאמרם (תענית לא). עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא, והוא בחינה גבוהה אשר לולא דברי חז"ל לא היינו יכולים לאומרו, מה שיזכו בני ישראל לעתיד לבא שהקב"ה יעשה מחול עם הצדיקים, כי הקב"ה כביכול אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, וכמו שאין אנו מבינים מה שהקב"ה מניח תפילין בכל יום, כמו כן הוא הענין הזה שהשי"ת כביכול יעשה מחול עם הצדיקים וינטלם וינשאם בריקודין של שמחה.

ובכן ביום שמחת תורה יש שמחה גדולה למעלה ולמטה, כי מלמטה בעולם הזה אנו עושים שמחה וריקודין והספר תורה בידינו, שזהו שבחו של הקב"ה להודות ולהלל ולשבח לה' על אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, וכמו כן למעלה בשמי מעל בגן עדן העליון הוגגים ושמחים ביום הזה בשמחת התורה, והוא שבחו של ישראל שהשי"ת מתפאר בנו בבחינת תפילין של הקב"ה מה כתיב בהו ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, והשי"ת כביכול לוקח את הצדיקים על זרועותיו ורוקד עמהם, שהוא מתפאר עם בני ישראל על שיצאו ממנו צדיקים וקדושים עובדי ה' ברמ"ה אברים ושס"ה גידים שהמיתו עצמן באהלה של תורה.

ובזה יתבאר החרוז הגלה נא ופרוס הביבי עלי, היינו בחינת ודודי לי, את סכ"ת שלומיך, היינו כמו שמצינו במצות סוכה שנקרא סכת של"ם, שיש בו שלימות, הן שבחו של הקב"ה מה שאנו משבחין ומפארק לשמו על ענני הכבוד, והן שבחו של ישראל מה שהשי"ת מתפאר בנו על שקיימנו מצותיו במסירות נפש, ובבחינה זו תאיר אר"ץ מכבודיך, יזכו הצדיקים שעבדו את ה' בעולם הזה להארת כבוד ה' שהשי"ת יעשה עמהם מחול וריקודין, ויהיה באופן הזה אשר אנחנו נגילה ונשמחה בך, שאנו רוקדים ושמחים בשמחת התורה ומודים ומשבחין בשבחו של הקב"ה על שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

נערך ע"י הוועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ותשוח"ח להם

